

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет історії, політології та міжнародних відносин
кафедра міжнародних відносин та суспільних комунікацій**

**УЛЬТРАПРАВНИЙ ТЕРОРИЗМ ТА ЕКСТРЕМІЗМ В США:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВІ РІШЕННЯ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 6 курсу, 604 групи

Ібрагімов Руслан Юсірович

Керівник:

кандидат історичних наук,

доцент Звоздецька О.Я.

Рецензент:

кандидат політичних наук,

доцент Недокус І.С.

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ 2024 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Макар В.Ю.

Чернівці – 2024

АНОТАЦІЯ

Ультраправий тероризм та екстремізм в Сполучених Штатах Америки набули значної актуальності, ставши серйозним викликом для національної безпеки та соціальної стабільності. У цій роботі здійснено комплексний аналіз історичних коренів ультраправого руху в США, досліджено соціально-політичні умови, що сприяють його розвитку, та розглянуто форми і методи діяльності ультраправих екстремістів. Оцінено роль державних та законодавчих заходів у боротьбі з екстремізмом, а також внесок громадських організацій у протидію ультраправим рухам. Особлива увага приділена міжнародному досвіду та можливим підходам для вирішення проблеми ультраправого тероризму. На основі проведеного дослідження сформульовано рекомендації щодо ефективних стратегій протидії, підкреслюючи необхідність комплексного підходу, що включає співпрацю між державою, громадянським суспільством та міжнародною спільнотою. Робота підкреслює важливість поєднання законодавчих, соціальних та освітніх заходів для забезпечення безпеки та збереження демократичних цінностей.

Ключові слова: *ультраправий тероризм, екстремізм, США, соціально-політичні умови, державні заходи, громадські організації, міжнародний досвід, протидія екстремізму.*

Resume

Far-right terrorism and extremism in the United States of America have gained significant relevance, becoming a serious challenge to national security and social stability. In this work, a comprehensive analysis of the historical roots of the far-right movement in the USA was carried out, the socio-political conditions contributing to its development were investigated, and the forms and methods of activity of far-right extremists were considered. The role of state and legislative measures in the fight against extremism, as well as the contribution of public organizations in countering far-right movements, was assessed. Special attention is paid to international experience and possible approaches to solving the problem of far-right terrorism. On the basis of the conducted research, recommendations on effective countermeasure strategies were formulated, emphasizing the need for an integrated approach that includes cooperation between the state, civil society, and the international community. The work emphasizes the importance of a combination of legislative, social and educational measures to ensure security and preserve democratic values.

Key words: far-right terrorism, extremism, USA, socio-political conditions, state measures, public organizations, international experience, countering extremism.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРОРИЗМУ ТА ЕКСТРЕМІЗМУ	7
1.1. Поняття та класифікація ультраправого тероризму та екстремізму	7
1.2. Стан джерельної бази дослідження	20
Розділ 2. Аналіз ультраправого тероризму та екстремізму в США:	
сучасний стан	30
2.1. Соціальні та економічні фактори, що сприяють зростанню екстремізму та його вплив на громадянську безпеку	30
2.2. Діяльність основних груп та організацій ультраправого спрямування	39
2.3. Політична риторика та роль соціальних медіа у популяризації ультраправих ідей	51
Розділ 3. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ УЛЬТРАПРАВОМУ	
ТЕРОРИЗМУ ТА ЕКСТРЕМІЗМУ В США	63
3.1. Нормативно-правові та інституційні механізми протидії ультраправого тероризму та екстремізму	63
3.2. Роль громадських та міжнародних організацій у протидії ультраправим рухам	69
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85

ВСТУП

Проблема ультраправого тероризму та екстремізму в США набуває все більшої актуальності у світлі останніх подій та зростання впливу радикальних угруповань на суспільно-політичне життя країни. Це явище має складну природу та пов'язане з багатьма чинниками, включаючи соціальні, політичні та економічні аспекти. Ультраправий екстремізм виявляється в ідеях націоналізму, ксенофобії, антисемітизму, ненависті до окремих соціальних груп, які намагаються впливати на суспільні настрої, підриваючи основи демократії та прав людини. Крім того, в умовах цифрової епохи екстремістські угруповання отримали можливість використовувати соціальні мережі та інші інтернет-платформи для популяризації своїх ідей, рекрутингу нових членів та координації діяльності.

Особливої уваги потребує той факт, що ультраправий тероризм не є локальною проблемою, обмеженою межами США. Навпаки, його вплив поширюється глобально, посилюючи зв'язки між радикальними угрупованнями в різних країнах та створюючи загрозу міжнародній безпеці. Зростання радикальних настроїв та численність випадків насильницьких дій, пов'язаних з ультраправим екстремізмом, стали викликом для системи безпеки США та інших держав. Ультраправі терористи нападали на 331% частіше, ніж екстремісти-джихадисти, починаючи з 11 вересня, і на 75% більше людей було вбито ультраправими, ніж нападниками-джихадистами. Очевидно, що найбільшою терористичною загрозою в Сполучених Штатах у двадцять першому столітті наразі були ультраправі. Таким чином, дослідження причин, проявів та можливих заходів для запобігання ультраправому тероризму є актуальним і значущим завданням, яке вимагає комплексного підходу.

Мета дослідження – проаналізувати сучасні виклики, пов'язані з ультраправим тероризмом та екстремізмом у США, та механізми боротьби з цими явищами.

Досягнення мети обумовлене послідовним виконання наступних завдань:

- визначити зміст поняття ультраправий «тероризм» та «екстремізм»;
- проаналізувати сучасні тенденції ультраправого тероризму та екстремізму у США;
- оцінити вплив ультраправого тероризму на суспільство та національну безпеку США;
- розробити рекомендації щодо запобігання розвитку ультраправого тероризму та заходів з протидії ультраправому екстремізму.

Об'єкт дослідження – тероризм та екстремізм у США.

Предмет дослідження – сучасні виклики та боротьба з ультраправим тероризмом та екстремізмом у США.

Методи дослідження. Відповідно до поставлених завдань на різних етапах виконання роботи були використані певні загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: метод аналізу було використано при опрацюванні нормативно-правових документів США, які стосуються протидії ультраправого тероризму та екстремізму; метод узагальнення – для виявлення типових рис і закономірностей ультраправого тероризму та екстремізму; порівняльний та історичний методи дали змогу простежити розвиток та передумови формування та діяльності ультраправих терористичних організацій (ТО), а також порівняти методи та особливості їх використання.

Структура роботи впливає з мети та поставлених завдань в дослідженні. Вона включає вступ, три розділи, які складаються з підрозділів, висновки та список джерел і літератури (51 найменування). Загальний обсяг – 85 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ УЛЬТРАПРАВОВОГО ТЕРОРИЗМУ ТА ЕКСТРЕМІЗМУ

1.1. Поняття та класифікація тероризму та екстремізму

Тероризм та екстремізм є складними та багатограними явищами, які становлять серйозну загрозу для національної безпеки, громадської безпеки та демократичних цінностей. У Сполучених Штатах Америки законодавство детально регулює питання, пов'язані з визначенням, класифікацією та протидією тероризму та екстремізму. Розуміння цих понять відповідно до законодавства США є важливим для ефективної боротьби з цими явищами та забезпечення верховенства права.

Тероризм у США визначається як застосування або загроза застосування насильства з метою залякування або примусу уряду чи цивільного населення для досягнення політичних або соціальних цілей. Це визначення міститься в кількох федеральних законах, зокрема в Законі про національну безпеку та Патріотичному акті (USA PATRIOT Act). Терористична діяльність може включати акти насильства проти осіб або майна, викрадення, саботаж, використання вибухових речовин або біологічних агентів.

Законодавство США розрізняє два основних типи тероризму: міжнародний та внутрішній. Міжнародний тероризм включає дії, що здійснюються іноземними організаціями або особами, які перетинають міжнародні кордони з метою здійснення терористичних актів. Внутрішній тероризм стосується дій, які здійснюються всередині країни особами або групами, які не мають іноземних зв'язків, але переслідують екстремістські цілі [1].

Класифікація тероризму відповідно до законодавства США також враховує мотиви та цілі терористичних актів. Терористичні організації можуть бути класифіковані за ідеологічними ознаками, такими як релігійний екстремізм, політичний радикалізм, націоналістичні чи сепаратистські рухи.

Федеральне бюро розслідувань (ФБР) та інші правоохоронні органи використовують ці класифікації для визначення пріоритетів у боротьбі з тероризмом та розробки стратегій протидії.

Екстремізм у законодавстві США не має єдиного юридичного визначення, але зазвичай розглядається як підтримка радикальних ідеологій або використання екстремальних методів для досягнення політичних, релігійних чи соціальних цілей. Екстремістські дії можуть включати мову ненависті, підбурювання до насильства, участь у екстремістських групах або інші форми радикальної діяльності.

Поняття	Опис
Тероризм	Застосування або загроза застосування насильства з метою залякування або примусу уряду чи цивільного населення для досягнення політичних, релігійних або ідеологічних цілей.
Екстремізм	Прихильність до радикальних поглядів або дій, які виходять за межі загальноприйнятих норм, з метою досягнення політичних, релігійних або соціальних змін, часто шляхом насильства або порушення прав інших.

Таблиця 1. Поняття та класифікація тероризму та екстремізму

Законодавство США спрямоване на протидію екстремізму через криміналізацію конкретних дій, які порушують закони або загрожують безпеці. Наприклад, закони про злочини на ґрунті ненависті (Hate Crime Laws) передбачають посилення покарання за злочини, мотивовані расовою, релігійною, етнічною чи іншою нетерпимістю. Це дозволяє правоохоронним органам ефективніше боротися з екстремістськими проявами.

У Сполучених Штатах існує список іноземних терористичних організацій (Foreign Terrorist Organizations, FTO), який складається

Державним департаментом. Цей список включає групи, які займаються терористичною діяльністю та загрожують безпеці США або їхніх громадян. Організації, включені до цього списку, підпадають під суворі санкції, включаючи заморожування активів та заборону надання матеріальної підтримки [2].

Внутрішні екстремістські групи, такі як деякі ультраправі або ультраліві організації, не завжди включені до офіційних списків терористичних організацій, але їхня діяльність може підпадати під дію законів про тероризм та екстремізм. ФБР класифікує внутрішні екстремістські загрози за різними категоріями, включаючи расово мотивований насильницький екстремізм, анархістський екстремізм, антиурядовий або антиавторитарний екстремізм.

Законодавство США також передбачає різні механізми для розслідування та переслідування терористичних та екстремістських дій. Патріотичний акт розширив повноваження правоохоронних органів у сфері електронного нагляду, збору фінансової інформації та затримання підозрюваних. Це дозволяє ефективніше виявляти та запобігати терористичним змовам, але водночас викликає дискусії щодо балансу між безпекою та громадянськими свободами.

Федеральний закон про матеріальну підтримку тероризму забороняє надання будь-якої матеріальної допомоги терористичним організаціям, включаючи фінансові ресурси, тренування, поради або послуги. Порушення цього закону може призвести до серйозних кримінальних покарань, включаючи тривалі терміни ув'язнення [3].

Крім того, законодавство США включає положення про позбавлення громадянства осіб, які беруть участь у терористичній діяльності проти Сполучених Штатів. Закон про імміграцію та національність дозволяє анулювати громадянство за певних обставин, хоча це є рідкісною практикою та підлягає суворому судовому контролю.

У контексті боротьби з тероризмом та екстремізмом, важливу роль відіграють також міжнародні зобов'язання США. Країна є учасником низки міжнародних конвенцій та договорів, спрямованих на протидію тероризму, включаючи Конвенцію ООН проти фінансування тероризму та Глобальну стратегію ООН з боротьби з тероризмом.

Законодавство США також передбачає заходи щодо захисту прав людини та громадянських свобод у процесі боротьби з тероризмом та екстремізмом. Конституційні гарантії, такі як Перший поправка, що забезпечує свободу слова та зібрань, та Четвертий поправка, що захищає від необґрунтованих обшуків та затримань, залишаються фундаментальними принципами, які повинні дотримуватися навіть у контексті національної безпеки.

Однак, деякі аспекти законодавства, такі як використання секретних судів ФІСА (Foreign Intelligence Surveillance Act) для нагляду за підозрюваними в тероризмі, викликали критику з боку правозахисних організацій. Вони стверджують, що такі практики можуть порушувати права на приватність та належний судовий процес.

У рамках класифікації тероризму та екстремізму, Сполучені Штати також приділяють увагу боротьбі з фінансуванням тероризму. Управління з контролю за іноземними активами (OFAC) Міністерства фінансів США запроваджує санкції проти осіб та організацій, причетних до терористичної діяльності. Це включає заморожування активів та заборону фінансових транзакцій, що допомагає обмежити можливості терористичних груп фінансувати свої операції.

Законодавство також регулює питання боротьби з пропагандою тероризму та екстремізму в інтернеті. Хоча свобода слова захищається Конституцією, закони про підбурювання до насильства та терористичну пропаганду дозволяють притягати до відповідальності осіб, які використовують інтернет для поширення екстремістських ідей або вербування нових членів [4].

У рамках зусиль з протидії радикалізації, уряд США розробляє та впроваджує програми запобігання екстремізму, які включають співпрацю з громадами, освітні ініціативи та підтримку громадських організацій. Ці програми спрямовані на виявлення ранніх ознак радикалізації та надання підтримки особам, які можуть бути вразливими до екстремістських ідеологій.

Важливим аспектом законодавства є також захист прав жертв тероризму та екстремізму. Закони передбачають надання компенсацій, медичної та психологічної допомоги постраждалим та їхнім сім'ям. Це сприяє відновленню та реабілітації громад після терористичних атак.

Класифікація тероризму та екстремізму відповідно до законодавства США є важливим інструментом для правоохоронних органів та судової системи. Вона дозволяє визначити пріоритети в боротьбі з цими явищами, розробити ефективні стратегії та забезпечити належне застосування законів.

Загалом, поняття та класифікація тероризму та екстремізму в законодавстві США відображають прагнення держави захистити національну безпеку та громадський порядок, одночасно дотримуючись принципів прав людини та верховенства права. Цей баланс є ключовим у забезпеченні ефективної та справедливої боротьби з цими загрозами.

Постійна еволюція терористичних та екстремістських загроз вимагає від законодавства та правоохоронних органів США адаптивності та готовності реагувати на нові виклики. Це включає боротьбу з кібертероризмом, використанням нових технологій для радикалізації та координації терористичних дій, а також протидію транснаціональним терористичним мережам.

Міжнародне співробітництво є ще одним важливим елементом у боротьбі з тероризмом та екстремізмом. США активно співпрацюють з іншими країнами, обмінюючись розвідувальною інформацією, спільно розслідуючи терористичні акти та розробляючи глобальні стратегії протидії. Це дозволяє ефективніше виявляти та нейтралізувати загрози, які не визнають державних кордонів [5].

У контексті внутрішньої політики, уряд США також працює над вирішенням соціальних та економічних факторів, які можуть сприяти радикалізації та екстремізму. Це включає боротьбу з бідністю, дискримінацією, нерівністю та іншими проблемами, які можуть робити певні групи населення вразливими до екстремістських ідей.

Важливо відзначити, що законодавство США також передбачає механізми контролю та підзвітності правоохоронних органів та спецслужб. Це включає нагляд з боку Конгресу, судових органів та громадськості. Такі механізми забезпечують, щоб заходи боротьби з тероризмом та екстремізмом не порушували конституційні права та свободи громадян.

У підсумку, поняття та класифікація тероризму та екстремізму відповідно до законодавства США є складними та багатовимірними. Вони відображають прагнення країни забезпечити безпеку своїх громадян та захистити демократичні цінності, одночасно поважаючи права людини та верховенство права. Ефективна боротьба з тероризмом та екстремізмом вимагає постійної адаптації законодавства, співпраці між різними секторами суспільства та міжнародної взаємодії.

Для того, щоб проаналізувати сучасні тенденції розвитку ультраправого тероризму, необхідно охарактеризувати його історичні корені ультраправого руху в Сполучених Штатах Америки, який є складним і багатогранним явищем, яке має глибоке коріння в політичному, соціальному та економічному розвитку країни. Витоки цих рухів можна простежити ще з колоніальної епохи, коли формувалися перші уявлення про національну ідентичність, расові відносини та політичну владу.

У період колонізації Північної Америки європейські поселенці привнесли з собою ідеї про расову перевагу та культурну перевагу західної цивілізації. Ці погляди стали основою для майбутніх расових відносин у США. З початком работоргівлі та ввезенням африканських рабів формувалася система рабовласництва, яка закріплювала ідею про нерівність між расами на законодавчому рівні.

Після здобуття незалежності та утворення Сполучених Штатів питання рабства та расових відносин стали центральними в політичному дискурсі. Ультраправі ідеї отримували підтримку серед тих, хто виступав за збереження рабства та виступав проти рівноправності. Конфлікти між північними та південними штатами, які врешті-решт призвели до Громадянської війни, мали глибокі корені в цих ідеологічних протиріччях [6].

Після Громадянської війни та скасування рабства в 1865 році почався період Реконструкції, який мав на меті інтегрувати колишніх рабів у суспільство на рівних правах. Однак це викликало опір з боку багатьох білих жителів Півдня, які не бажали приймати зміни. У цей період виникає Ку-клукс-клан (ККК) — одна з найвідоміших ультраправих організацій в історії США. Заснований у 1866 році, ККК використовував терор та насильство проти афроамериканців та їхніх прихильників, щоб відновити біле домінування.

Наприкінці 19-го та на початку 20-го століття спостерігається зростання нативістських рухів, які виступали проти імміграції та впливу іноземних культур. Поява великої кількості іммігрантів з Південної та Східної Європи, Азії та Латинської Америки викликала занепокоєння серед деяких американців. Нативістські організації, такі як Американська партія («Нічого не знають»), виступали за обмеження імміграції та захист «американських цінностей».

У 1920-х роках Ку-клукс-клан (ККК) переживає друге відродження, досягнувши піку своєї популярності. Організація розширила свою діяльність за межі Півдня, залучаючи мільйони членів по всій країні. ККК виступав не лише проти афроамериканців, але й проти католиків, євреїв, іммігрантів та інших меншин. Вони використовували патріотичну риторику та захист традиційних цінностей для легітимізації своїх дій.

Економічні кризи, такі як Велика депресія 1930-х років, посилювали соціальну напругу та сприяли радикалізації певних груп. У цей період з'являються фашистські та нацистські симпатії серед деяких американців.

Організації, такі як Німецько-американський Бунд, відкрито підтримували нацистську Німеччину та пропагували антисемітизм та расову перевагу.

Після Другої світової війни та розкриття жахів Голокосту ультраправі рухи втратили значну частину своєї підтримки. Однак расова сегрегація та дискримінація залишалися реальністю для багатьох афроамериканців, особливо в Південних штатах. Рух за громадянські права 1950-60-х років, який боровся за рівноправність та скасування сегрегації, знову викликав опір з боку ультраправих груп [7].

У цей період з'являються нові ультраправі організації, такі як Ради білих громадян, які виступали проти інтеграції шкіл та інших форм рівноправності. Вони використовували політичні та економічні важелі для підтримки сегрегації та протидії змінам.

У 1970-80-х роках ультраправі рухи в США починають трансформуватися. З'являються нові ідеології та організації, такі як неонацистські групи, арійські нації та рухи за ідентичність. Вони використовують антиурядову риторику, виступають проти глобалізації, імміграції та впливу федерального уряду. Деякі з цих груп починають готуватися до збройної боротьби, створюючи парамілітарні організації та тренувальні табори.

Однією з важливих подій цього періоду став інцидент в Рубі Рідж у 1992 році, коли протистояння між федеральними агентами та ультраправим екстремістом призвело до загибелі кількох людей. Цей інцидент посилив антиурядові настрої серед ультраправих груп. У 1995 році терористичний акт в Оклахома-Сіті, здійснений Тімоті Маквеем, який був пов'язаний з ультраправими ідеями, став одним з найбільш смертоносних внутрішніх терактів в історії США.

У 2000-х роках зростання інтернету та соціальних медіа надало нові можливості для ультраправих рухів. Вони використовують онлайн-платформи для поширення своєї ідеології, вербування та координації дій. З'являються

нові терміни, такі як «альтернативні праві» або «альт-праві», які поєднують традиційні ультраправі ідеї з новими підходами до комунікації та пропаганди.

Обрання Барака Обама першим афроамериканським президентом у 2008 році стало каталізатором для зростання ультраправих настроїв. Деякі групи почали активно виступати проти його політики, використовуючи расистську риторiku та теорії змови. Рухи, такі як «Чайна партія», виступали проти федерального уряду, податків та соціальних програм, хоча не всі їхні члени були ультраправими.

У 2010-х роках спостерігається зростання ультраправих рухів, які використовують націоналістичну, антиіммігрантську та антиісламську риторiku. Події, такі як марш «Об'єднаймо правих» у Шарлоттсвіллі в 2017 році, де відбулися сутички між ультраправими та контрдемонстрантами, привернули увагу до серйозності цієї проблеми [8].

Політичний клімат та риторика деяких лідерів сприяли нормалізації ультраправих ідей у суспільному дискурсі. Соціальні медіа стали основним каналом для поширення конспірологічних теорій, мови ненависті та радикалізації нових прихильників.

Історичні корені ультраправого руху в США пов'язані з питаннями расових відносин, національної ідентичності, соціально-економічних змін та реакцією на прогресивні соціальні рухи. Вони відображають складну взаємодію між страхами, невдоволенням та бажанням зберегти традиційний соціальний порядок.

Важливо розуміти, що ультраправі рухи не є монолітними. Вони включають широкий спектр організацій та ідеологій, від неонацистських груп до антиурядових міліцій. Їхні мотиви та методи можуть відрізнятися, але спільним є використання екстремістських ідей та, в деяких випадках, насильства для досягнення своїх цілей.

Боротьба з ультраправим екстремізмом вимагає комплексного підходу, який включає правові заходи, освіту, співпрацю між громадськими організаціями та правоохоронними органами. Розуміння історичних коренів

цих рухів є важливим для розробки ефективних стратегій протидії та запобігання радикалізації.

У сучасному контексті ультраправі рухи продовжують адаптуватися до змін у суспільстві та технологіях. Вони використовують нові медіа, меми та інші засоби комунікації, щоб залучити молодь та поширювати свою ідеологію. Це ставить перед суспільством нові виклики у сфері безпеки та соціальної згуртованості.

Історія ультраправих рухів у США відображає глибокі протиріччя та напруження в американському суспільстві. Вона нагадує про необхідність постійної роботи над забезпеченням рівності, справедливості та поваги до прав людини для всіх громадян, незалежно від їхнього походження, раси чи віросповідання.

Соціально-політичні умови, які сприяють розвитку ультраправого екстремізму в Сполучених Штатах Америки, є складним поєднанням історичних, економічних, культурних та політичних факторів. Ці умови формувалися протягом багатьох десятиліть і продовжують впливати на сучасне американське суспільство. Розуміння цих факторів є ключовим для аналізу причин зростання ультраправого екстремізму та пошуку ефективних шляхів протидії цьому явищу.

Одним з основних соціальних факторів є зростаюча економічна нерівність у США. Протягом останніх десятиліть спостерігається значне розширення розриву між багатими та бідними. Багато американців відчують, що вони залишаються позаду в економічному розвитку країни. Це особливо актуально для робітничого класу та середнього класу, які стикаються з безробіттям, низькими зарплатами та відсутністю стабільності. Економічна нестабільність може призводити до почуття розчарування та гніву, що робить людей більш вразливими до екстремістських ідеологій, які пропонують прості рішення складних проблем.

Демографічні зміни також відіграють важливу роль. Зростання етнічного та культурного різноманіття, пов'язане з імміграцією, викликає у

деяких груп населення почуття загрози їхній національній ідентичності та традиційним цінностям. Ці страхи можуть експлуатувати ультраправі рухи, які пропагують ідеї націоналізму, ксенофобії та расової переваги. Вони використовують риторику, яка підсилює страх перед «іншими» та закликає до захисту «справжніх американців» [9].

Політична поляризація в США також сприяє зростанню ультраправого екстремізму. Розрив між основними політичними партіями та їхніми прихильниками стає все більш глибоким. Це призводить до того, що люди шукають альтернативи традиційним політичним силам, звертаючись до радикальних рухів, які пропонують нові підходи та рішення. Ультраправі групи використовують цю поляризацію, позиціонуючи себе як захисників «справжніх» цінностей та протидіючи «корумпованому» політичному істеблішменту.

Роль медіа та соціальних мереж є критичною у поширенні ультраправих ідей. Інтернет дозволяє екстремістам легко поширювати свою пропаганду, вербувати нових членів та координувати дії. Соціальні мережі сприяють формуванню онлайн-спільнот однодумців, де радикальні ідеї можуть розвиватися без критики з боку зовнішнього світу. Алгоритми, які підбирають контент на основі інтересів користувачів, можуть підсилювати ці тенденції, ізолюючи людей у так званих «ехо-камерах».

Історичні фактори також мають значення. Расизм та дискримінація мають глибокі корені в історії США. Незважаючи на значний прогрес у сфері прав людини та громадянських прав, расові напруження залишаються актуальними. Деякі ультраправі групи апелюють до ностальгії за минулим, коли соціальні та расові відносини були іншими. Вони використовують історичні символи та риторику, щоб легітимізувати свої погляди та залучити прихильників.

Культурні зміни, пов'язані з глобалізацією, також сприяють розвитку ультраправого екстремізму. Зростання впливу іноземних культур, зміни в соціальних нормах та цінностях можуть викликати у деяких людей почуття

втрати ідентичності та контролю над своїм життям. Ультраправі рухи пропонують відновлення традиційних цінностей та порядку, що може бути привабливим для тих, хто відчуває себе відчуженим у сучасному суспільстві.

Політична риторика деяких лідерів може підсилювати ультраправі настрої. Використання мови, яка розділяє суспільство на «ми» та «вони», звинувачення в адресу меншин або іммігрантів у соціальних проблемах, може легітимізувати екстремістські погляди та дії. Коли такі меседжі надходять від осіб при владі або з високим рівнем впливу, це може надавати екстремістам почуття підтримки та впевненості [10].

Економічні трансформації, такі як втрата робочих місць у традиційних галузях промисловості через автоматизацію або перенесення виробництва за кордон, можуть створювати економічну нестабільність у регіонах. Люди, які втратили роботу та перспективи, можуть відчувати розчарування та гнів, шукаючи винних у своїх проблемах. Ультраправі рухи часто використовують ці настрої, звинувачуючи глобалізацію, іммігрантів або інші країни у втраті робочих місць та економічних можливостей.

Соціальна ізоляція та відсутність спільнотної підтримки можуть сприяти радикалізації. Люди, які відчувають себе відчуженими від суспільства, можуть бути більш вразливими до екстремістських ідеологій, які пропонують їм відчуття приналежності та мети. Ультраправі групи часто створюють тісні спільноти, де члени підтримують один одного та спільно працюють над досягненням своїх цілей.

Поширення конспірологічних теорій також відіграє роль у розвитку ультраправого екстремізму. Теорії змови можуть пояснювати складні соціальні та політичні явища простими та зрозумілими способами, звинувачуючи в усіх проблемах певні групи або інституції. Ультраправі рухи використовують такі теорії для підсилення своїх меседжів та мобілізації прихильників.

Відсутність довіри до інституцій, таких як уряд, медіа або наукові установи, може сприяти поширенню ультраправих ідей. Коли люди не

довіряють офіційним джерелам інформації, вони можуть звертатися до альтернативних, часто екстремістських, джерел. Це створює сприятливе середовище для радикалізації та поширення дезінформації [11].

Освіта та рівень медіаграмотності також впливають на вразливість до екстремістських ідеологій. Недостатній рівень критичного мислення та вміння аналізувати інформацію можуть робити людей більш схильними до прийняття радикальних поглядів. Ультраправі групи можуть використовувати це, пропонуючи прості рішення та пояснення складних проблем.

Психологічні фактори, такі як почуття невдоволення, страху або безсилля, можуть робити людей більш вразливими до радикалізації. Ультраправі ідеології можуть надавати їм почуття мети, значущості та можливості впливати на світ навколо них.

Відсутність ефективних механізмів інтеграції меншин та іммігрантів може створювати соціальну напругу. Коли різні групи населення не мають можливостей для взаємодії та взаєморозуміння, це може призводити до стереотипів, упереджень та конфліктів, які можуть експлуатувати ультраправі рухи.

Роль правоохоронних органів та судової системи також важлива. Недостатня реакція на акти ненависті або дискримінації може створювати почуття безкарності серед екстремістів та підривати довіру до системи правосуддя.

Глобальні події, такі як терористичні акти або міграційні кризи, можуть впливати на розвиток ультраправого екстремізму. Вони можуть підсилювати страхи та упередження, які використовуються для виправдання екстремістських дій [12].

Важливо відзначити, що ці соціально-політичні умови взаємодіють між собою, створюючи складний контекст для розвитку ультраправого екстремізму. Боротьба з цим явищем вимагає комплексного підходу, який враховує всі ці фактори.

Освіта та просвітницькі програми можуть допомогти підвищити рівень критичного мислення та медіаграмотності, зменшуючи вразливість до радикалізації. Соціальні програми, спрямовані на зменшення економічної нерівності та підтримку найбільш вразливих груп, можуть знизити почуття невдоволення та відчуження.

Політики та лідери думок мають відповідальність за те, щоб не сприяти розпалюванню ненависті та розділення. Відповідальна риторика та засудження екстремістських дій можуть сприяти зниженню ультраправих настроїв.

Співпраця між громадськими організаціями, урядом та правоохоронними органами є ключовою для ефективної протидії ультраправому екстремізму. Спільні зусилля можуть допомогти виявляти ранні ознаки радикалізації та надавати підтримку тим, хто знаходиться в групі ризику.

1.2 Стан джерельної бази дослідження

З огляду на предмет, мету і завдання дослідження, з'явилась потреба залучити комплекс джерел інформації, що всесторонньо висвітлювали різноманітні аспекти двосторонніх відносин України та ФРН й були спрямовані на їхнє максимально повне розкриття. Використані у ході дослідження джерела можна умовно поділити на такі групи: 1. Договірноправова база українсько-німецьких відносин, нормативноправові джерела та законодавчі акти. 2. Наукові праці й статті вітчизняних та зарубіжних вчених. 3. Інтернет-ресурси, в тому числі сайти посольств, офіційних представників держав, статистичні сайти, сайти інформаційних агентств та аналітичних порталів.

Аналітичні звіти дослідницьких центрів та громадських організацій

Цей блок джерельної бази є одним із ключових, оскільки включає глибокий аналіз статистичних даних, тенденцій та механізмів радикалізації ультраправих груп у США. Основні джерела цієї категорії:

Центр по боротьбі з екстремізмом ADL (Anti-Defamation League):

Доповідь *"Murder and Extremism in the United States in 2018"* (№1) містить детальний аналіз злочинів на ґрунті ненависті, скоєних ультраправими екстремістами. Зокрема, вона показує, що в 2018 році понад 78% терористичних убивств у США були скоєні представниками ультраправих рухів. Документ також вказує на еволюцію ідеології цих груп та їхні методи вербування.

START (National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism):

Звіт *"Ideological Motivations of Terrorism in the United States, 1970-2016"* (№2) представляє ретроспективний аналіз ідеологічних основ терористичних актів у США. Він підкреслює зростання частки ультраправого насильства з початку 2000-х років і дає змогу порівняти цю тенденцію з іншими формами тероризму.

Документ *"Recruitment and Radicalization among US Far-Right Terrorists"* (№4) фокусується на механізмах вербування та радикалізації, аналізуючи, як ультраправі групи використовують інтернет та соціальні медіа для досягнення своїх цілей.

Perspectives on Terrorism:

У статті Freilich, Chermak та інших (№5) досліджуються закономірності вбивств, скоєних ультраправими, за період кількох десятиліть. Увага приділена демографічним характеристикам злочинців, їхнім мотивам та типам жертв, що дозволяє зрозуміти, як ці злочини вписуються у ширшу картину тероризму в США.

Combatting Terrorism Center при Військовій академії США:

Звіт Perliger *"Identifying Three Trends in Far Right Violence in the United States"* (№6) пропонує інноваційний підхід до класифікації ультраправого насильства, виокремлюючи три ключові тенденції: зростання чисельності локальних екстремістських груп, більш активне використання інтернет-платформ та розширення координації між окремими організаціями.

The Stimson Center:

Доповідь *"Counterterrorism Spending: Protecting America while Promoting Efficiencies and Accountability"* (№10) аналізує фінансові ресурси, спрямовані на протидію екстремізму, включаючи ультраправий тероризм. Документ висвітлює дисбаланс у розподілі ресурсів між протидією зовнішнім та внутрішнім загрозам.

Brennan Center for Justice:

У публікації *"Countering Violent Extremism in the Trump Era"* (№21) піддається критиці недостатня увага адміністрації Дональда Трампа до зростання загроз від ультраправих груп. Звіт включає аналіз впливу політичних рішень на ефективність боротьби з внутрішнім екстремізмом.

Журналістські розслідування як частина аналітичних джерел:

Звіти таких видань, як *The New York Times* і *Time*, висвітлюють зв'язки ультраправих груп на глобальному рівні, зокрема їхню координацію через соціальні мережі. Важливими аспектами є аналіз причин, через які США не вдається ефективно протидіяти цим загрозам.

Ці аналітичні джерела забезпечують глибоке розуміння природи та масштабів ультраправого тероризму в США, його витоків та сучасних тенденцій. Вони дають змогу зробити висновки про критичну роль технологій у процесах радикалізації, а також підкреслюють необхідність збалансованої політики, що охоплює як репресивні, так і превентивні заходи.

Наукові дослідження

Цей розділ джерельної бази складається з монографій, статей у рецензованих журналах та міждисциплінарних досліджень, які надають концептуальні рамки для розуміння феномену ультраправого тероризму та екстремізму. Вони охоплюють питання ідеологічної еволюції, соціальних факторів радикалізації, впливу медіа та історичних трендів. Основні джерела цього типу: Монографії та фундаментальні праці

Кас Мудде. "The Far Right in America"

Ця книга є одним із ключових джерел для розуміння ультраправих рухів у США. Вона систематизує розвиток ідеології ультраправих, аналізує взаємодію з традиційними політичними партіями та вплив соціальних змін на їхнє поширення. Мудде виділяє особливості американського контексту в порівнянні з європейськими рухами, зокрема, у зв'язку з доступом до зброї та конституційними свободами, які ультраправі часто використовують для обґрунтування своєї діяльності.

Аналіз злочинності та насильства

Joshua D. Freilich, Steven M. Chermak, Jeff Gruenewald та ін. "Patterns of Fatal Extreme-Right Crime in the United States"

У цій статті розглядаються основні закономірності злочинів, скоєних ультраправими екстремістами. Автори досліджують типологію злочинів, мотивацію виконавців, а також роль ідеології у виборі жертв. Особливу увагу приділено кореляції між соціально-економічними факторами та поширенням насильства.

Ariel Perliger. "Identifying Three Trends in Far Right Violence in the United States"

Дослідження Перлігера зосереджено на аналізі трьох основних напрямків ультраправого насильства: ідеологічно мотивоване вуличне насильство, напад на державні установи та терористичні акти, спрямовані проти меншин.

Автор вказує на зростання чисельності локальних груп і те, як зміни в політичному ландшафті США впливають на їхню активність.

Соціальні медіа та радикалізація

Wahlstrom M., Tornberg A. "Social Media Mechanisms for Right-Wing Political Violence in the 21st Century"

У цій роботі проаналізовано, як соціальні мережі сприяють поширенню ультраправих ідей та координації їхніх дій. Автори описують механізми дискурсивних можливостей і групової динаміки, які дозволяють екстремістським організаціям набирати нових учасників і координувати насильницькі акції.

Meleagrou-Hitchens A., Alexander A., Kaderbhai N. "The impact of digital communications technology on radicalization and recruitment" (№23)

Це дослідження висвітлює вплив нових технологій на радикалізацію ультраправих груп, акцентуючи увагу на алгоритмах соціальних мереж, які сприяють створенню "інформаційних бульбашок".

Інтердисциплінарні дослідження

Jensen M., LaFree G. "Final Report: Empirical Assessment of Domestic Radicalization (EADR)"

У цьому звіті представлено емпіричний аналіз факторів, що сприяють радикалізації всередині країни. Автори розглядають комплексні механізми залучення до екстремістських організацій та подають рекомендації для протидії радикалізації на ранніх етапах.

Міжнародний контекст і порівняння

Аналіз радикалізації у європейському контексті

Наприклад, стаття Дітмара Мольтхагена *"Правоекстремістські погляди в Німеччині"* (№38) дозволяє провести порівняння американського та європейського досвіду боротьби з ультраправими рухами. Це дослідження

акцентує увагу на правових та суспільних обмеженнях, які використовуються для протидії екстремізму в Німеччині.

Юридичний аналіз та еволюція екстремізму

Концептуалізація екстремізму

Стаття Лук'янюка С. В. визначає основні риси ультраправого екстремізму як соціального та правового феномену. Автор систематизує його форми прояву та описує механізми запобігання.

Політичний тероризм

В роботі Канціра В. С. аналізується політичний контекст тероризму, що включає ультраправі ідеології, а також інструменти, які вони використовують для досягнення своїх політичних цілей.

Наукові дослідження формують основу для розуміння ідеологічних, соціальних і технологічних аспектів ультраправого тероризму. Вони дають змогу виявити системні зв'язки між економічними факторами, впливом медіа та зростанням популярності ультраправих ідей, а також розробити ефективні підходи для протидії цим загрозам.

Національні дослідження та юридичний аналіз

Цей розділ джерельної бази включає дослідження, проведені українськими та зарубіжними науковцями, а також нормативно-правові акти й аналіз законодавства, що регулює боротьбу з тероризмом та екстремізмом. Джерела цього блоку акцентують увагу на юридичних аспектах і особливостях протидії ультраправому тероризму у національному та міжнародному контекстах

Науковий аналіз правових аспектів тероризму та екстремізму

Антипенко В. Ф. "Наукова школа міжнародної кримінології: актуальність, здобутки, перспективи"

Робота розглядає кримінологічний аспект тероризму та екстремізму,

включаючи правові та міжнародні механізми протидії. Зокрема, акцентується на важливості розмежування тероризму та екстремізму як різних явищ. Цей підхід дозволяє більш чітко визначити правові рамки боротьби з ультраправим тероризмом.

Канчір В. С. "Тероризм як метод політичної боротьби (політичний тероризм)"

У дослідженні акцентується увага на тому, що ультраправий тероризм є не лише кримінальним, але й політичним явищем. Автор аналізує, як ці групи використовують політичну риторику для легітимізації своїх дій і залучення нових учасників.

Лук'янюк С. В. "Поняття та сутність екстремізму"

У статті визначено поняття екстремізму, його форми прояву та юридичну категоризацію. Автор також досліджує, як правова база може використовуватися для боротьби з пропагандою насильства в соціальних мережах.

Юридичні аспекти протидії фінансуванню тероризму та екстремізму

Лисак С. П. "Розвиток понятійно-категоріального апарату державного управління в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму"

У цій роботі досліджуються механізми фінансування терористичних та екстремістських організацій, включаючи ультраправі рухи. Особливу увагу приділено міжнародній співпраці у боротьбі з відмиванням коштів, що використовуються для підтримки терористичних груп.

Косілова О.І. "Право на свободу об'єднання в політичні партії у ФРН: міжнародні стандарти, підстави втручання та рамки обмеження"

Робота висвітлює досвід Німеччини у врегулюванні діяльності політичних партій, які використовують екстремістську риторику. Вона є важливим джерелом для порівняння з підходами в США та Україні.

Аналіз нормативно-правової бази України

Колосков В. В. "Законодавство України з питань боротьби з тероризмом та екстремізмом"

У статті аналізуються положення чинного українського законодавства, зокрема Закону України "Про боротьбу з тероризмом". Автор зазначає необхідність оновлення нормативно-правової бази для врахування сучасних викликів, включаючи загрози з боку ультраправих рухів.

Кончаковська В. В., Кравчук А. С. "Тероризм як злочинне явище: еволюція та заходи запобігання"

У роботі описані правові механізми боротьби з тероризмом, а також їхній розвиток в українському контексті. Автори виділяють ключові проблеми, з якими стикаються правоохоронні органи при протидії ультраправому тероризму.

Розмежування тероризму та екстремізму

Майоров В. В. "Розмежування терористської та екстремістської діяльності"

Ця робота є важливим джерелом для розуміння концептуальних і правових відмінностей між тероризмом і екстремізмом. Автор зазначає, що розмежування має не лише теоретичне, але й практичне значення для розробки ефективних стратегій протидії.

Мокляк В. В. "Сучасний тероризм як соціальне явище: сутність та форми прояву"

У дослідженні представлено сучасний аналіз терористичних організацій, включаючи ультраправі, з точки зору їхньої соціальної бази, мотивації та методів впливу на суспільство.

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду

Дітмар Мольтхаген. "Правоекстремістські погляди в Німеччині"

Робота аналізує досвід Німеччини у боротьбі з праворадикальними рухами, включаючи заборону екстремістських партій і обмеження свободи слова для груп, які пропагують ненависть.

Ліпкан В. А. "Політичний екстремізм в Німеччині" У статті розглянуто, як європейський підхід до регулювання екстремістських рухів може бути застосований у США та інших країнах для боротьби з ультраправими.

Висновки до розділу 1

У рамках першого підрозділу було визначено, що тероризм і екстремізм є багатогранними явищами, які мають як ідеологічні, так і соціально-економічні корені. Ультраправий тероризм займає особливе місце серед цих явищ через його зростаючий вплив, особливу форму ідеології, орієнтовану на расову або етнічну перевагу, та схильність до насильницьких методів боротьби. Ультраправі рухи в США характеризуються високим ступенем організації, активним використанням цифрових платформ для радикалізації та вербування, а також дедалі тіснішими зв'язками між локальними і міжнародними групами.

Другий підрозділ продемонстрував, що стан джерельної бази з проблеми ультраправого тероризму та екстремізму в США є достатньо розвиненим і різноманітним. Він охоплює звіти міжнародних та національних дослідницьких організацій, наукові публікації, нормативно-правові документи та журналістські розслідування. Аналітичні звіти, такі як роботи ADL, START та Combatting Terrorism Center, забезпечують ретельний аналіз статистичних даних і тенденцій, у той час як наукові дослідження висвітлюють соціальні, політичні та технологічні аспекти проблеми. Особливе місце в джерельній базі займають роботи, присвячені впливу соціальних медіа та цифрових технологій на радикалізацію.

Окрім того, аналіз нормативно-правових документів США, таких як Patriot Act та стратегії протидії екстремізму, дозволив виявити сильні та слабкі сторони правових механізмів боротьби з тероризмом. Українські дослідження додають порівняльний вимір, який підсилює розуміння міжнародного контексту проблеми. Таким чином, поєднання теоретичних підходів, емпіричних даних і правового аналізу створює надійне підґрунтя для подальших досліджень і вироблення ефективних рекомендацій.

РОЗДІЛ 2

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УЛЬТРАПРАВОВОГО ТЕРОРИЗМУ ТА ЕКСТРЕМІЗМУ В США: СУЧАСНИЙ СТАН

2.1. Соціальні та економічні фактори, що сприяють зростанню екстремізму та його вплив на громадянську безпеку

Соціальні та економічні фактори, що сприяють зростанню екстремізму в США, є складним та багатогранним явищем, яке вимагає глибокого аналізу та розуміння. Екстремізм не виникає у вакуумі; він є продуктом численних взаємопов'язаних факторів, що впливають на індивідів та суспільство в цілому. У Сполучених Штатах Америки, країні з багатою історією та різноманітним населенням, ці фактори можуть бути особливо виразними та впливовими.

Одним з ключових соціальних факторів є зростання поляризації в суспільстві. Політичний дискурс стає все більш розділеним, що призводить до утворення «бульбашок» однодумців, де люди взаємодіють лише з тими, хто поділяє їхні погляди. Це посилюється завдяки алгоритмам соціальних мереж, які підсилюють наявні упередження та ізолюють користувачів від альтернативних точок зору. Така ізоляція може призвести до радикалізації, оскільки індивіди стають більш сприйнятливими до екстремістських ідей, що підтверджують їхні власні переконання [28].

Економічна нерівність є ще одним значущим фактором. Розрив між багатими та бідними в США постійно зростає, що створює почуття несправедливості та невдоволення серед значної частини населення. Багато людей відчують, що економічна система не працює на їхню користь, і це може зробити їх більш вразливими до екстремістських ідеологій, які пропонують прості рішення складних проблем. Безробіття, особливо серед молоді та менш освічених верств населення, може підсилювати ці почуття та сприяти радикалізації.

Історичні та культурні фактори також відіграють важливу роль. Соціальні зміни, такі як зростання демографічної різноманітності,

викликають у деяких людей почуття втрати ідентичності та статусу. Це може призвести до реакційного екстремізму, коли індивіди намагаються повернути «традиційні» цінності або соціальний порядок. Расизм та ксенофобія можуть посилюватися в таких умовах, особливо коли вони підтримуються певними політичними лідерами або медіа.

Роль медіа та інформаційного середовища є критичною. Зростання фейкових новин, дезінформації та теорій змови створює середовище, в якому екстремістські ідеї можуть процвітати. Люди, які споживають такий контент, можуть втратити довіру до офіційних джерел інформації та стати більш сприйнятливими до радикальних ідей. Соціальні мережі полегшують поширення таких матеріалів та сприяють формуванню екстремістських спільнот.

Освіта та доступ до неї є ще одним важливим фактором. Недостатній рівень освіти може обмежувати критичне мислення та здатність індивідів аналізувати інформацію. Це робить їх більш вразливими до маніпуляцій та екстремістської пропаганди. Водночас, система освіти може не враховувати потреби та культурні особливості різних груп населення, що створює почуття відчуження та несправедливості [29].

Соціальна ізоляція та відсутність спільнотної підтримки можуть сприяти радикалізації. Люди, які відчувають себе ізольованими або маргіналізованими, можуть шукати приналежності та сенсу в екстремістських групах. Такі групи пропонують відчуття спільності та мети, що може бути особливо привабливим для тих, хто не знаходить цього в основному суспільстві.

Політичні фактори, включаючи недовіру до уряду та інституцій, можуть підсилювати екстремізм. Корупція, скандали та невиконання обіцянок політиками можуть призводити до розчарування та пошуку альтернативних шляхів впливу на суспільство. Екстремістські рухи можуть використовувати ці почуття, пропонуючи радикальні зміни або навіть насильницькі дії як рішення.

Економічна глобалізація та технологічні зміни призводять до втрати робочих місць у певних галузях, особливо в промисловості та виробництві. Це створює економічну нестабільність для багатьох громад та сімей. Люди, які втратили роботу або бояться втратити її, можуть відчувати загрозу від технологічного прогресу або іммігрантів, яких вони вважають конкурентами на ринку праці.

Збройова культура та легкий доступ до зброї є специфічними для США факторами, які можуть сприяти зростанню екстремізму. Зброя може розглядатися як засіб захисту або впливу, особливо серед тих, хто відчуває себе відчуженим або загрозливим. Екстремістські групи можуть використовувати цей аспект для вербування та підготовки своїх членів до насильницьких дій.

Роль релігії та ідеології також є важливою. Релігійний екстремізм, як і політичний, може виникати в умовах соціальної та економічної нестабільності. Ідеології, що пропонують прості відповіді на складні питання, можуть бути привабливими для тих, хто шукає сенс або відчуває себе загубленим.

Географічні та демографічні фактори також можуть впливати. Регіони з високим рівнем безробіття, низьким доступом до освіти та охорони здоров'я можуть бути більш вразливими до радикалізації. Урбанізація та міграція можуть призводити до соціальних конфліктів, особливо коли нові громади не інтегруються ефективно.

Психологічні фактори, такі як травма, депресія або психічні захворювання, можуть робити індивідів більш вразливими до екстремістських ідей. Відсутність доступу до якісної психологічної допомоги може посилювати ці проблеми.

Важливо також відзначити вплив міжнародних подій та глобальної політики. Конфлікти за кордоном, терористичні атаки та міграційні кризи можуть впливати на внутрішній екстремізм, особливо коли вони висвітлюються в медіа та політичному дискурсі [30].

Соціальні мережі та онлайн-платформи стали потужними інструментами для радикалізації та поширення екстремістських ідей. Анонімність та глобальний доступ дозволяють екстремістам вербувати нових членів та координувати дії без значних перешкод.

Вплив сім'ї та соціального оточення також є критичним. Діти та молодь, які виростають у середовищі, де присутні екстремістські погляди або насильство, можуть бути більш схильними до прийняття таких ідей.

Політика кримінального правосуддя та система покарань можуть також впливати на зростання екстремізму. Жорсткі покарання, переповнені тюрми та відсутність програм реабілітації можуть створювати середовище для радикалізації ув'язнених.

Стигматизація та дискримінація певних груп населення можуть посилювати почуття несправедливості та відчуження. Це може стосуватися етнічних меншин, іммігрантів, ЛГБТК+ спільноти та інших маргіналізованих груп.

Відсутність можливостей для громадської участі та впливу на політичні процеси може призводити до радикалізації. Коли люди відчувають, що їхній голос не має значення, вони можуть шукати альтернативні способи вираження своїх поглядів.

Екологічні проблеми та зміни клімату можуть також впливати на соціальну стабільність та сприяти екстремізму. Катастрофи, переміщення населення та конкуренція за ресурси можуть створювати додаткові напруги.

Мілітаризація правоохоронних органів та жорсткі методи контролю можуть підривати довіру до влади та сприяти радикалізації. Відчуття репресій та несправедливості може посилювати екстремістські настрої.

Глобальні економічні кризи та нестабільність фінансових ринків можуть впливати на внутрішню економіку та створювати умови для зростання екстремізму. Втрата заощаджень, робочих місць та економічних перспектив може підсилювати почуття безнадії [31].

Роль політичних лідерів та їхня риторика є надзвичайно важливою. Лідери, які використовують мову ненависті, дискримінацію або підтримують екстремістські ідеї, можуть легітимізувати такі погляди в суспільстві.

Вплив масової культури, включаючи фільми, музику та відеоігри, може також формувати світогляд та впливати на поведінку, хоча цей вплив є складним та багатофакторним.

Міжнародні терористичні мережі та їхня діяльність можуть сприяти радикалізації всередині країни, особливо коли вони використовують ефективні вербувальні стратегії та адаптуються до місцевих умов.

Фактор поколінь також може відігравати роль. Розрив між старшими та молодшими поколіннями в цінностях, технологіях та світогляді може створювати нерозуміння та конфлікти, які можуть експлуатуватися екстремістами.

Важливо відзначити, що ці фактори не діють ізольовано, а часто взаємодіють та підсилюють один одного. Комплексний підхід до розуміння та вирішення проблеми екстремізму вимагає врахування всіх цих аспектів.

Запобігання радикалізації та екстремізму потребує скоординованих зусиль уряду, громадянського суспільства, освітніх інституцій та міжнародної спільноти. Інвестиції в освіту, економічний розвиток, соціальну підтримку та інтеграцію можуть допомогти зменшити вплив соціальних та економічних факторів, що сприяють екстремізму.

Розробка ефективних політик та програм, що враховують місцеві особливості та потреби різних громад, є критичною. Це включає підтримку культурної різноманітності, боротьбу з дискримінацією та забезпечення рівних можливостей для всіх [32].

Загалом, соціальні та економічні фактори, що сприяють зростанню екстремізму в США, є складними та взаємопов'язаними. Розуміння цих факторів та їхнього впливу є ключовим для розробки ефективних стратегій запобігання та протидії. Тільки через спільні зусилля та комплексний підхід можна створити суспільство, де екстремізм не матиме ґрунту для розвитку.

Ультраправі рухи в Сполучених Штатах Америки мають глибокі історичні корені та значний вплив на громадську безпеку і політичний ландшафт країни. Вони представляють складне та багатогранне явище, яке проявляється в різних формах, від політичних партій до екстремістських груп і окремих осіб. Вплив цих рухів на американське суспільство є суттєвим, викликаючи серйозні занепокоєння щодо безпеки громадян та стабільності демократичних інститутів.

Починаючи з кінця XIX століття, ультраправі рухи в США розвивалися на тлі соціальних, економічних та політичних змін. Рухи, такі як Ку-клукс-клан, виникли як реакція на емансипацію афроамериканців та зміни в соціальному порядку після Громадянської війни. Вони пропагували расову перевагу та використовували насильство для залякування меншин та утримання влади білої більшості. Цей історичний контекст заклав основу для подальшого розвитку ультраправих ідеологій в країні [23].

У XX столітті ультраправі рухи переживали хвилі активності, особливо під час періодів соціальних змін та економічних труднощів. Велика депресія, громадянські права, війна у В'єтнамі та інші події стали каталізаторами для радикалізації певних груп населення. Ультраправі організації використовували ці моменти нестабільності, щоб просувати свої ідеї та залучати нових прихильників. Вони часто виступали проти імміграції, рівних прав та інших прогресивних змін, які вважали загрозою для традиційного соціального порядку.

У сучасну епоху ультраправі рухи в США продовжують мати значний вплив на політичний ландшафт та громадську безпеку. Вони адаптувалися до нових технологій, використовуючи інтернет та соціальні медіа для поширення своїх ідеологій, вербування та координації дій. Рухи, такі як «Альт-праві», «Горді хлопці» та інші, стали відомими завдяки своїй активності в онлайн-просторі та участі в публічних акціях, які часто призводять до насильства [24].

Вплив ультраправих рухів на громадську безпеку проявляється в різних формах. Акти насильства на ґрунті ненависті, терористичні атаки, вандалізм та інші злочини є прямими загрозами для безпеки громадян. Масові стрілянини, такі як атаки в Чарльстоні, Піттсбурзі та Ель-Пасо, були здійснені особами, пов'язаними з ультраправими ідеологіями. Ці трагічні події підкреслюють реальну небезпеку, яку представляють радикалізовані індивіди та групи.

6 січня 2021 року жорстокий натовп увірвався до Капітолію Сполучених Штатів. Понад 800 людей увійшли в будівлю після того, як члени натовпу зламали барикади та прорвалися через замкнені входи. Масштабна антиурядова змова надихнула сотні людей — деяких членів внутрішніх екстремістських груп, таких як «Дотримуючі присяги» та «Три відсотки» — напасти на поліцейських з флагштоками, кувалдами, бейсбольними битами та іншою зброєю [Robinson Kaitlyn, Malone Iris, Crenshaw Martha. Countering Far-Right Anti-Government Extremism in the United States. Perspectives on Terrorism (PT). 2023. VOL. XVII, Issue 1 <https://pt.icct.nl/article/countering-far-right-anti-government-extremism-united-states>].

За кілька місяців після заворушень загинуло п'ятеро людей і четверо поліцейських. Приблизно 150 офіцерів поліції Капітолію та столичної поліції округу Колумбія отримали поранення, а сотні інших отримали травми того дня. Незважаючи на жертви та страждання, багато політичних лідерів відтоді намагалися мінімізувати теракт. Після того, як Сенат проголосував за виправдання колишнього президента Трампа за звинуваченням у підбурюванні до повстання, лідер сенатської меншості Мітч Макконнелл заявив: «Немає жодних сумнівів, що президент Трамп несе практичну та моральну відповідальність за провокацію подій дня... Люди, які взяли штурмом цю будівлю, вірили, що вони діють згідно з бажаннями та вказівками свого президента» [Dugan Laura, and Fisher Daren. Far-Right and Jihadi Terrorism Within the United States: From September 11th to January 6th

URL: <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-030521-102553>. *Annual Review of Criminology*. 2023. Volume 6. P. 131-153.].

Антиурядові екстремісти — ті, хто вважає уряд відповідальним за уявну кризу, і у відповідь погрожують або застосовують насильство проти нього — становлять серйозну загрозу в Сполучених Штатах. За словами Білого дому, антиурядові або антивладні екстремісти є одним із «найсмертоносніших елементів сучасної внутрішньої терористичної загрози» [Robinson Kaitlyn, Malone Iris, Crenshaw Martha. Countering Far-Right Anti-Government Extremism in the United States. *Perspectives on Terrorism* (PT). 2023. VOL. XVII, Issue 1 <https://pt.icct.nl/article/countering-far-right-anti-government-extremism-united-states>].

Зокрема, екстремісти, пов'язані з ультраправими — включно з прихильниками доморощених ополчень, онлайн-змовами, рухом «Суверенні громадяни» та національними антиурядовими групами — набули значної популярності в останні десятиліття, порушуючи основний політичний дискурс і залучаючи нових послідовників своєї справи.

Крім прямих актів насильства, ультраправі рухи впливають на громадську безпеку через створення атмосфери страху та напруги. Залякування, погрози та мова ненависті можуть підривати почуття безпеки в громадах, особливо серед меншин та маргіналізованих груп. Це може призводити до соціальної ізоляції, психологічного стресу та зниження довіри до правоохоронних органів та інституцій.

Політичний вплив ультраправих рухів також є значним. Вони здатні впливати на політичний дискурс, формувати порядки денні та впливати на політиків. Деякі ультраправі ідеї знаходять відображення в політиці щодо імміграції, національної безпеки та інших ключових питань. Це може призводити до прийняття законодавства, яке дискримінує певні групи або обмежує громадянські права.

Ультраправі рухи також впливають на політичний ландшафт через участь у виборах та політичних кампаніях. Вони можуть підтримувати

кандидатів, створювати політичні партії або лобіювати певні політики. Це дозволяє їм легітимізувати свою присутність та впливати на прийняття рішень на місцевому та національному рівнях. Відомі випадки, коли кандидати, пов'язані з ультраправими рухами, отримували підтримку та навіть обиралися на посади.

Важливим аспектом впливу ультраправих рухів є їхня здатність використовувати соціальні та економічні проблеми для просування своїх ідеологій. Економічна нерівність, безробіття, демографічні зміни та інші фактори можуть створювати почуття невдоволення та страху серед населення. Ультраправі рухи експлуатують ці емоції, пропонуючи прості рішення та знаходячи винних у певних групах, таких як іммігранти або етнічні меншини.

Роль медіа та соціальних мереж у поширенні ультраправих ідей є критичною. Інтернет дозволяє їм досягати широкої аудиторії, створювати онлайн-спільноти та поширювати пропаганду. Соціальні мережі можуть сприяти радикалізації, особливо серед молоді, яка може бути вразливою до маніпуляцій та дезінформації. Алгоритми, що підсилюють екстремальний контент, можуть посилювати ці тенденції [25].

Політики та лідери громадської думки мають відповідальність за те, щоб не сприяти розпалюванню ненависті та розділення. Відповідальна риторика, засудження насильства та підтримка інклюзивності можуть сприяти зниженню впливу ультраправих рухів. Медіа також можуть відігравати позитивну роль, надаючи об'єктивну інформацію та уникаючи сенсаціоналізації.

Ультраправі рухи впливають на політичний ландшафт США, створюючи виклики для двопартійної системи та демократичних процесів. Вони можуть посилювати поляризацію, ускладнювати діалог та сприяти політичній нестабільності. Це може мати довгострокові наслідки для ефективності уряду, прийняття рішень та довіри громадян до інституцій.

Вплив ультраправих рухів на громадську безпеку та політичний ландшафт в США є багатогранним та складним явищем. Він вимагає

комплексного підходу, який включає правові, соціальні, освітні та політичні заходи. Тільки через спільні зусилля держави, громадянського суспільства та міжнародної спільноти можна ефективно протидіяти цим викликам та забезпечити безпеку та процвітання для всіх громадян.

Важливо також враховувати історичний контекст та уроки минулого. Розуміння того, як ультраправі рухи виникають та розвиваються, може допомогти у розробці ефективних стратегій протидії. Це включає аналіз соціально-економічних умов, політичних факторів та психологічних механізмів, що сприяють радикалізації [27].

Глобалізація та технологічний прогрес створюють нові можливості та виклики у цій сфері. Ультраправі рухи можуть використовувати глобальні мережі, співпрацювати з іноземними організаціями та адаптуватися до нових реалій. Це вимагає від влади та суспільства бути гнучкими та інноваційними у своїх підходах.

У майбутньому важливо продовжувати дослідження та моніторинг ультраправих рухів, вивчати їхні стратегії та тактики, а також оцінювати ефективність заходів з протидії. Це допоможе забезпечити готовність до нових викликів та зберегти цінності демократії, прав людини та верховенства права.

Загалом, вплив ультраправих рухів на громадську безпеку та політичний ландшафт в США є серйозною проблемою, що потребує уваги та дій з боку всіх рівнів суспільства. Тільки через спільні зусилля та відповідальний підхід можна забезпечити безпечне, інклюзивне та процвітаюче суспільство для всіх.

2.2. Діяльність основних груп та організацій ультраправого спрямування

Сполучені Штати Америки мають довгу та складну історію з ультраправими групами та організаціями, які вплинули на соціально-політичний ландшафт країни. Ці групи часто просувають націоналістичні,

ксенофобські, расистські та антиурядові ідеології. Їхній вплив змінювався з плином часу, але вони залишаються значущою частиною американського суспільства.

Однією з найстаріших та найвідоміших ультраправих організацій є Ку-клукс-клан (ККК). Заснований у 1865 році після Громадянської війни, ККК відомий своєю історією насильства, включаючи лінчування, бомбардування та інші форми залякування афроамериканців та інших меншин. Клан пропагує перевагу білої раси, білий націоналізм та антиімміграційну політику. Хоча його вплив зменшився за роки, окремі осередки все ще існують сьогодні, продовжуючи свою діяльність у різних регіонах країни [13].

Неонацистські організації також постійно присутні в США. Ці групи ідолізують Адольфа Гітлера та Третій Рейх, просуваючи антисемітські, расистські та ксенофобські ідеології. Націонал-соціалістичний рух (НСР) є однією з найбільших неонацистських груп у країні. Вони відкрито демонструють свастику та інші нацистські символи, часто беруть участь у мітингах та демонстраціях, просуваючи свою ідеологію. Їхня діяльність викликає занепокоєння правозахисних організацій та уряду.

З розвитком інтернету з'явився рух «Альт-правих», який набув популярності приблизно у 2015 році. «Альт-праві» характеризуються використанням мемів та онлайн-форумів для поширення білого націоналізму, антисемітизму та мізогіністичних ідей. Річард Спенсер є одним з найвідоміших діячів, пов'язаних з цим рухом. «Альт-праві» зіграли значну роль в організації мітингу «Об'єднаймо правих» у Шарлотсвіллі, Вірджинія, у 2017 році, який призвів до насильницьких сутичок та загибелі протестувальниці.

«Горді хлопці» (Proud Boys) — ще одна ультраправа група, яка привернула національну увагу. Заснована Гевіном МакІннесом у 2016 році, група описує себе як «західні шовіністи», які протистоять фемінізму та політичній коректності. «Горді хлопці» брали участь у численних насильницьких інцидентах і були визнані організаціями, такими як

Південний центр правового захисту бідних, як група ненависті. Члени групи часто з'являються на мітингах та протестах, іноді вступаючи в сутички з антифашистськими активістами [14].

Міліцейські групи, такі як «Присяжні вартові» (Oath Keepers) та «Три відсотки» (Three Percenters), також є частиною ультраправого середовища. «Присяжні вартові», засновані у 2009 році Стюартом Роудсом, є антиурядовою групою, яка складається переважно з нинішніх та колишніх військових і правоохоронців. Вони заявляють про захист Конституції від того, що вони сприймають як надмірне втручання уряду. Група брала участь у протистоянні на ранчо Банді у 2014 році та відіграла роль у подіях 6 січня 2021 року в Капітолії США.

«Три відсотки» — ще один антиурядовий міліцейський рух. Назва посиляється на міф, що лише три відсотки американських колоністів взяли зброю проти британців під час Американської революції. Вони вірять у збройний опір проти передбачуваної тиранії уряду і брали участь у різних протистояннях та протестах [15].

«Ідентичність Європа», тепер перейменована на «Американський рух ідентичності», є білим націоналістичним угрупованням, яке фокусується на збереженні білої європейської культури та ідентичності. Вони відомі своїми зусиллями з вербування та пропаганди на території університетських містечок, прагнучи залучити молодих, освічених білих американців до своєї справи. Їхня діяльність включає розповсюдження листівок та проведення таємних зустрічей.

«Дивізія Атомваффен» — неонацистська група, яка пропагує насильницьке повалення уряду з метою встановлення націонал-соціалістичної держави. Вони були пов'язані з кількома вбивствами та актами насильства. Через репресії правоохоронних органів група, за повідомленнями, розпалася, але члени можуть все ще бути активними під іншими назвами.

«Патріотичний фронт» — біла супрематистська група, що утворилася після мітингу в Шарлотсвіллі. Вони просувають фашистську ідеологію під

виглядом патріотизму та брали участь у розповсюдженні пропаганди, вандалізмі та публічних демонстраціях. Їхні дії спрямовані на створення етнонаціоналістичної держави та вони використовують символіку, яка відсилає до фашистських рухів минулого.

Ультраправі екстремістські групи часто експлуатують соціальні та економічні тривоги для вербування членів. Вони можуть використовувати онлайн-платформи для поширення дезінформації та теорій змови, таких як теорія «Великої заміни», яка хибно стверджує, що білі популяції систематично замінюються не білими іммігрантами. Ці теорії змови підживлюють страхи та сприяють радикалізації окремих осіб [16].

У підсумку, ультраправі групи та організації в США представляють постійний виклик для соціальної згуртованості та демократичних цінностей. Хоча їхні ідеології різняться, вони часто поділяють спільні теми расизму, націоналізму та антиурядових настроїв. Протидія загрозі, яку вони представляють, вимагає багатогранного підходу, що включає дії уряду, залучення громади та освіти. Тільки через спільні зусилля можна ефективно протистояти поширенню ультраправого екстремізму та забезпечити безпечне та інклюзивне суспільство для всіх.

Ультраправий екстремізм є складним і багатогранним явищем, яке має глибокі корені в історії та сучасності багатьох країн. Діяльність ультраправих екстремістів характеризується використанням різноманітних форм та методів, спрямованих на досягнення їхніх політичних та ідеологічних цілей. Ці цілі часто включають просування націоналістичних, расистських, ксенофобських та антидемократичних ідей. Ультраправі екстремісти використовують як легальні, так і нелегальні засоби, щоб вплинути на суспільство, вербувати нових прихильників та підривати існуючі демократичні інститути.

Одним із основних методів діяльності ультраправих екстремістів є пропаганда. Вони активно поширюють свою ідеологію через різні канали комунікації, включаючи друковані видання, інтернет, соціальні мережі та публічні виступи. Пропагандистські матеріали часто містять маніпулятивні

або викривлені факти, спрямовані на викликання емоційної реакції та посилення почуття невдоволення серед населення. Використання сучасних технологій дозволяє їм швидко та ефективно розповсюджувати свої повідомлення, досягаючи широкої аудиторії з мінімальними ресурсами [18].

Вербування нових членів є ключовим елементом їхньої діяльності. Ультраправі екстремісти часто націлюються на молодь, використовуючи соціально-економічні проблеми та невдоволення, щоб залучити їх до своїх рядів. Вони можуть проводити зустрічі, семінари, тренінги та інші заходи, що створюють відчуття спільноти та приналежності. Ці заходи можуть маскуватися під культурні або спортивні події, щоб уникнути підозр та залучити більше людей.

Форма/Метод	Опис
Пропаганда та агітація	Поширення ультраправої ідеології через листівки, брошури, плакати, книги та інші друковані матеріали. Використання символіки та гасел для привернення уваги та вербування нових членів.
Інтернет та соціальні мережі	Використання веб-сайтів, блогів, форумів та соціальних мереж для поширення ідеології, вербування, координації дій та організації заходів. Поширення дезінформації та конспірологічних теорій.
Організація публічних заходів	Проведення мітингів, маршів, демонстрацій та інших публічних акцій для висловлення своїх поглядів та привернення уваги громадськості.
Парамілітарні і тренування	Створення таборів та груп для військової підготовки, навчання тактикам бою, використанню зброї та вибухових речовин.
Вандалізм та акти ненависті	Пошкодження майна, графіті з расистськими або ксенофобськими повідомленнями, осквернення

релігійних місць та символів.

Насильницькі дії та тероризм Здійснення нападів на представників меншин, політичних опонентів, державні установи або громадські місця з метою залякування та дестабілізації.

Вербування та радикалізація Залучення нових членів через особисті контакти, заходи, інтернет та соціальні мережі. Використання ідеологічного впливу для радикалізації індивідів.

Фінансова діяльність Залучення коштів через пожертвування, продаж символіки, проведення заходів, краудфандинг та використання криптовалют для фінансування діяльності.

Створення фронтових організацій Заснування легальних структур (клубів, спілок, благодійних організацій) для прикриття екстремістської діяльності та легітимізації в суспільстві.

Поширення конспірологічних теорій Використання теорій змови для пояснення соціальних та політичних явищ, підсилення недовіри до уряду, медіа та інших інституцій.

Тролінг та кібератаки Використання інтернет-технологій для переслідування опонентів, розповсюдження фейкових новин, здійснення DDoS-атак на веб-сайти.

Співпраця міжнародними групами з Встановлення зв'язків з ультраправими організаціями за кордоном для обміну досвідом, координації дій та посилення впливу.

Інфільтрація в політичні та громадські структури Спроби проникнення в політичні партії, державні установи, правоохоронні органи для впливу на прийняття рішень та отримання доступу до ресурсів.

Публікація та Використання музики, фільмів, розповсюдження музики та літератури для популяризації ідеології та культурного контенту залучення молоді через культурні заходи.

Юридичний активізм Використання законних методів, таких як судові позови, петиції, для просування своїх цілей та захисту від переслідувань.

Створення альтернативних медіа Заснування власних інформаційних ресурсів (газет, журналів, радіо, телеканалів, онлайн-платформ) для поширення контролюваного контенту та впливу на громадську думку.

Провокації та дезінформація Організація провокаційних дій з метою викликати конфлікти, дискредитувати опонентів або відволікти увагу від власної діяльності.

Залучення до благодійних та соціальних проектів Участь у громадських ініціативах, та благодійності для покращення іміджу та залучення підтримки серед населення.

Освітні програми та семінари Проведення лекцій, семінарів, тренінгів для поширення ідеології та навчання нових членів.

Мілітаризація сімей та дітей Залучення неповнолітніх до екстремістської діяльності через молодіжні організації, табори, ідеологічне виховання в сім'ях.

Використання зброї Придбання та володіння зброєю в рамках легальної законодавства для підготовки до можливих конфліктів або здійснення нападів.

Таблиця 2. Форми та методи діяльності ультраправих екстремістів

Організація публічних акцій та демонстрацій є ще одним поширеним методом. Ультраправі екстремісти використовують мітинги, марші та інші публічні заходи для демонстрації своєї присутності та сили. Вони можуть використовувати провокативну риторику та символіку, щоб привернути увагу медіа та суспільства. Такі акції іноді супроводжуються насильством або сутичками з опонентами, що посилює напругу та розділення в суспільстві.

Акти насильства та терористичні дії є крайніми формами діяльності ультраправих екстремістів. Це може включати напади на представників меншин, політичних опонентів, державні установи або інші цілі, які вони вважають ворогами. Такі дії спрямовані на залякування, дестабілізацію та підрив довіри до держави та її інститутів. Вони можуть бути ретельно сплановані та координовані, а також виконані окремими радикалізованими особами.

Ультраправі екстремісти також використовують інфільтрацію в політичні партії, громадські організації та державні структури. Вони можуть намагатися проникнути в законодавчі органи, місцеві ради або навіть правоохоронні органи, щоб впливати на політику зсередини та легітимізувати свої ідеї. Це становить особливу загрозу для демократичних систем, оскільки дозволяє екстремістам отримувати доступ до ресурсів та інформації, а також впливати на прийняття рішень.

Інтернет та соціальні медіа стали потужними інструментами для ультраправих екстремістів. Вони використовують онлайн-платформи для координації дій, вербування, поширення пропаганди та організації кампаній з дезінформації. Закриті форуми, месенджери з шифруванням та інші технології дозволяють їм спілкуватися анонімно та уникати виявлення. Соціальні мережі також використовуються для таргетування певних груп населення та поширення вірусного контенту [19].

Фінансування є критичним аспектом їхньої діяльності. Ультраправі екстремісти можуть отримувати кошти через легальні та нелегальні канали. Легальні методи включають членські внески, пожертви від прихильників,

продаж атрибутики та організацію заходів. Нелегальні джерела можуть включати торгівлю зброєю, наркотиками, участь у кримінальних схемах або відмивання грошей. Фінансові ресурси дозволяють їм підтримувати свою діяльність, закуповувати обладнання та фінансувати пропагандистські кампанії.

Використання символіки та риторики є важливим для створення ідентичності та згуртованості серед членів. Ультраправі екстремісти часто використовують історичні символи, гасла та ідеологічні концепції, щоб підкреслити свою приналежність та відокремленість від решти суспільства. Це може включати використання національних прапорів, емблем, одягу та інших елементів, що мають особливе значення для групи.

Співпраця з іншими екстремістськими організаціями на національному та міжнародному рівнях дозволяє їм обмінюватися досвідом, ресурсами та стратегіями. Вони можуть встановлювати зв'язки з подібними групами в інших країнах, брати участь у спільних заходах або координувати дії. Це розширює їхній вплив та посилює потенціал для організації масштабних кампаній.

Використання медіа та маніпулювання громадською думкою є ще одним методом діяльності. Ультраправі екстремісти можуть намагатися впливати на журналістів, використовувати альтернативні медіа-платформи або створювати власні медіа-ресурси. Вони можуть поширювати фейкові новини, теорії змови або викривлену інформацію, щоб формувати громадську думку та підсилювати свої позиції.

Юридичні маневри та використання правових систем для захисту своїх дій є поширеною практикою. Вони можуть посилалися на свободу слова, зібрань та інші конституційні права, щоб виправдати свою діяльність та уникнути переслідування. Це ускладнює роботу правоохоронних органів та вимагає розробки спеціальних правових механізмів для протидії екстремізму.

Освітні та тренувальні програми використовуються для підготовки членів до різних видів діяльності. Це може включати фізичну підготовку,

бойові навички, ідеологічну освіту та навчання з використання технологій. Такі програми сприяють створенню дисциплінованих та відданих членів, здатних виконувати складні завдання [20].

Використання економічних та соціальних проблем для посилення свого впливу є типовим для ультраправих екстремістів. Вони експлуатують невдоволення населення, безробіття, міграційні кризи та інші соціальні виклики, щоб звинуватити певні групи та просувати свої рішення. Це сприяє радикалізації та може призводити до зростання підтримки їхніх ідей.

Адаптація до місцевих умов та культурних особливостей дозволяє їм ефективніше проникати в різні спільноти. Вони можуть змінювати свою риторику, символіку або тактику залежно від контексту, щоб бути більш прийнятними для місцевого населення. Це робить їхню діяльність більш гнучкою та складною для виявлення.

Психологічні операції та маніпуляція емоціями використовуються для залякування опонентів та мобілізації прихильників. Вони можуть використовувати мову ненависті, погрози або поширювати страх, щоб впливати на поведінку людей. Це створює атмосферу напруги та може підривати соціальну згуртованість.

Використання криптовалют та інших анонімних фінансових інструментів дозволяє їм уникати контролю з боку держави та фінансових установ. Це забезпечує безпечні канали для отримання та переказу коштів, що підтримує їхню фінансову автономію.

Співпраця з кримінальними угрупованнями може забезпечувати додаткові ресурси та можливості. Ультраправі екстремісти можуть взаємодіяти з організованою злочинністю для отримання зброї, логістичної підтримки або виконання певних операцій. Це підсилює їхній потенціал та ускладнює боротьбу з ними.

Використання релігійних мотивів та маніпуляція вірою може служити засобом легітимізації їхніх дій. Вони можуть претендувати на захисників традиційних цінностей, використовуючи релігійну риторику для виправдання

своїх поглядів. Це може залучати віруючих та посилювати їхню підтримку в релігійних спільнотах [21].

Інфільтрація в освітні установи та вплив на молодь є стратегічним кроком для довгострокового просування їхніх ідей. Вони можуть проникати в школи, університети або організовувати молодіжні групи, де поширюють свою ідеологію та вербують нових членів.

Використання культури, мистецтва та музики як інструментів пропаганди дозволяє їм впливати на ширшу аудиторію. Створення музичних гуртів, організація фестивалів або виставок може служити засобом залучення людей та поширення ідей у більш непрямий спосіб.

Використання юридичних структур, таких як неурядові організації або благодійні фонди, може служити прикриттям для їхньої діяльності. Це дозволяє їм легалізувати свою присутність, отримувати фінансування та уникати підозр з боку влади.

Організація тренувальних таборів та парамілітарних формувань є радикальним методом, спрямованим на підготовку до можливих конфліктів або здійснення насильницьких дій. Це включає навчання тактиці бою, використанню зброї та виживанню в екстремальних умовах.

Використання дезінформації та конспірологічних теорій сприяє створенню альтернативної реальності, в якій ультраправі екстремісти можуть виправдовувати свої дії. Поширення неправдивих історій, спотворення фактів та звинувачення в глобальних змовах підриває довіру до офіційних джерел інформації.

Залучення до політичних процесів через участь у виборах або створення власних партій дозволяє їм просувати свої ідеї на законодавчому рівні. Це може включати висування кандидатів, проведення кампаній та вплив на політичний дискурс [22].

Використання інтернет-тролінгу та координація онлайн-атак на опонентів є сучасними методами психологічного тиску. Це включає

кібербулінг, хакерські атаки, розповсюдження компрометуючих матеріалів та інші форми цифрового переслідування.

Використання альтернативних платформ та технологій для уникнення цензури дозволяє їм продовжувати діяльність навіть при блокуванні основних каналів. Це може включати використання децентралізованих мереж, власних серверів або нових соціальних мереж.

Активізація під час кризових ситуацій, таких як пандемії, економічні спади або соціальні заворушення, дозволяє їм експлуатувати нестабільність та посилювати свій вплив. Вони можуть пропонувати прості рішення складних проблем, звинувачуючи певні групи або інституції.

Використання судових процесів для переслідування опонентів або захисту своїх дій є юридичною тактикою. Вони можуть подавати позови, скарги або використовувати судову систему для легітимізації своїх позицій та підриву опонентів.

Підтримка та участь у міжнародних конфліктах може служити способом отримання бойового досвіду та встановлення глобальних зв'язків. Вони можуть відправляти добровольців, надавати фінансову або матеріальну підтримку іноземним угрупованням.

Загалом, форми та методи діяльності ультраправих екстремістів є різноманітними та постійно еволюціонують. Вони адаптуються до змін у суспільстві, технологічних інновацій та глобальних тенденцій. Їхня діяльність становить серйозну загрозу для демократичних цінностей, прав людини та безпеки громадян. Протидія цим викликам вимагає комплексного підходу, що включає моніторинг, законодавчі заходи, просвітницьку роботу та міжнародне співробітництво. Тільки через скоординовані зусилля держави, громадянського суспільства та міжнародної спільноти можна ефективно протистояти поширенню ультраправого екстремізму та захистити фундаментальні принципи, на яких базуються сучасні суспільства.

2.3. Політична риторика та роль соціальних медіа у популяризації ультраправих ідей

Політична риторика та медіа-вплив на розвиток ультраправих настроїв є складним і багатогранним явищем, яке останніми роками привертає все більше уваги дослідників, політиків та громадськості. Ультраправі настрої, що включають націоналізм, ксенофобію, расизм та інші форми екстремізму, можуть значно впливати на політичний ландшафт та соціальну стабільність. Політична риторика та медіа відіграють ключову роль у формуванні та поширенні цих настроїв, впливаючи на свідомість людей та їхні погляди на суспільство.

Політична риторика, яка апелює до національних почуттів, страхів та невдоволення населення, часто використовується для мобілізації підтримки та впливу на електорат. Політики, які прагнуть до влади або бажають утримати її, можуть використовувати ультраправі меседжі, щоб залучити певні групи населення. Вони можуть акцентувати увагу на загрозах з боку іммігрантів, етнічних меншин або міжнародних організацій, представляючи себе захисниками національних інтересів. Така риторика може бути особливо ефективною в умовах економічної нестабільності, соціальної нерівності або культурних змін, коли люди відчують невпевненість у майбутньому та шукають простих відповідей на складні питання [33].

Медіа відіграють критичну роль у поширенні та підсиленні політичної риторики. Засоби масової інформації, включаючи телебачення, радіо, друковані видання та інтернет, можуть як сприяти об'єктивному інформуванню громадян, так і маніпулювати фактами для досягнення певних цілей. Ультраправі рухи та політики часто використовують медіа для поширення своєї ідеології, вербування прихильників та дискредитації опонентів. Соціальні мережі та онлайн-платформи стали особливо потужними інструментами в цьому процесі, дозволяючи швидко та ефективно досягати широкої аудиторії з мінімальними витратами.

Алгоритми соціальних мереж часто підсилюють поширення контенту, який викликає сильні емоційні реакції, незалежно від його достовірності чи етичності. Це створює сприятливе середовище для поширення ультраправої риторики, яка часто базується на страхах, упередженнях та стереотипах. Фейкові новини, дезінформація та теорії змови можуть швидко поширюватися, формуючи спотворене сприйняття реальності та підсилюючи радикальні настрої.

Політична риторика, яка використовує мову ненависті або дискримінаційні висловлювання, може легітимізувати ультраправі ідеї в очах суспільства. Коли політичні лідери відкрито висловлюють такі погляди, це може зменшити соціальне табу на їхнє обговорення та призвести до нормалізації екстремістських позицій. Це особливо небезпечно в умовах, коли медіа не критично висвітлюють такі заяви або навіть підтримують їх, посилюючи вплив на громадську думку.

Економічні та соціальні фактори також впливають на сприйнятливість населення до ультраправої риторики. Економічна нерівність, безробіття, низький рівень життя та відсутність перспектив можуть створювати почуття невдоволення та розчарування. У таких умовах люди можуть шукати простих відповідей та винних у своїх проблемах. Ультраправі політики та рухи часто пропонують такі відповіді, звинувачуючи іммігрантів, етнічні меншини або міжнародні інституції в усіх негараздах [34].

Культурні та демографічні зміни, такі як збільшення кількості іммігрантів або зростання етнічного різноманіття, можуть викликати страхи втрати національної ідентичності та традиційних цінностей. Політична риторика, яка підсилює ці страхи та пропонує захист від «зовнішніх загроз», може знайти підтримку серед населення. Медіа, які акцентують увагу на конфліктах, злочинності або інших негативних аспектах, пов'язаних з імміграцією, можуть посилювати ці настрої та формувати негативне сприйняття певних груп.

Інтернет та соціальні мережі дозволяють ультраправим рухам організовуватися та координувати свої дії на глобальному рівні. Онлайн-платформи надають можливість створювати спільноти однодумців, обмінюватися інформацією та планувати заходи. Це сприяє розповсюдженню ультраправої ідеології та радикалізації нових членів. Анонімність інтернету також дозволяє уникати відповідальності за розпалювання ненависті або насильство.

Медіа-вплив на розвиток ультраправих настроїв може бути посилений за рахунок відсутності критичного аналізу та відповідальності з боку журналістів та редакторів. Коли медіа подають інформацію без належного контексту або дозволяють екстремістам висловлюватися без заперечень, це може легітимізувати їхні погляди та сприяти їхньому поширенню. У гонитві за рейтингами та прибутками деякі медіа можуть акцентувати увагу на сенсаційних новинах, які викликають емоційні реакції, але не сприяють об'єктивному розумінню ситуації.

Політична риторика та медіа можуть взаємодіяти в циклі зворотного зв'язку, де політики використовують медіа для поширення своїх меседжів, а медіа, в свою чергу, отримують контент для висвітлення та підвищення рейтингу. Це може призводити до посилення ультраправих настроїв та радикалізації населення. Особливо небезпечно, коли державні медіа або офіційні канали комунікації використовуються для поширення екстремістської риторики або пропаганди.

Протидія цьому явищу вимагає комплексного підходу. По-перше, необхідно підвищувати медіа-грамотність населення, щоб люди могли критично оцінювати інформацію та розпізнавати маніпуляції. Освітні програми, тренінги та інформаційні кампанії можуть сприяти розвитку критичного мислення та стійкості до дезінформації [35].

По-друге, медіа-організації повинні дотримуватися етичних стандартів та відповідально підходити до висвітлення інформації. Журналісти мають перевіряти факти, надавати контекст та уникати сенсаціоналізму. Редактори

та власники медіа повинні забезпечувати незалежність та неупередженість своїх видань.

По-третє, політичні лідери та партії повинні нести відповідальність за свою риторику та уникати використання мови ненависті або дискримінації. Законодавство щодо протидії розпалюванню ненависті має бути ефективним та застосовуватися без вибіркості.

По-четверте, міжнародне співробітництво та обмін досвідом можуть сприяти розробці кращих практик у протидії ультраправим настроям. Глобальні виклики вимагають скоординованих дій, оскільки ультраправі рухи можуть мати міжнародні зв'язки та вплив.

По-п'яте, підтримка громадянського суспільства та незалежних організацій, які працюють над просуванням толерантності, прав людини та демократичних цінностей, є критичною. Ці організації можуть проводити дослідження, освітні програми та адвокацію, сприяючи зміцненню соціальної згуртованості та протидії екстремізму.

Зрештою, вирішення проблеми ультраправих настроїв вимагає розуміння глибинних причин, які призводять до їхнього зростання. Економічні реформи, спрямовані на зменшення нерівності, створення робочих місць та підвищення рівня життя, можуть зменшити почуття невдоволення та розчарування. Соціальні політики, що сприяють інтеграції та повазі до різноманіття, можуть зменшити страхи та упередження.

Політична риторика та медіа-вплив на розвиток ультраправих настроїв є складним явищем, яке потребує багаторівневого підходу. Тільки через скоординовані зусилля держави, медіа, громадянського суспільства та міжнародної спільноти можна ефективно протидіяти цьому виклику та забезпечити стабільність, безпеку та процвітання суспільства.

Важливо також розуміти, що ультраправі настрої можуть бути симптомом глибших проблем у суспільстві. Відсутність довіри до інституцій, почуття несправедливості та відчуження можуть сприяти радикалізації. Тому

необхідно працювати над зміцненням демократичних інституцій, забезпеченням прозорості та підзвітності влади [36].

Роль освіти в цьому процесі є надзвичайно важливою. Школи та університети можуть сприяти розвитку критичного мислення, поваги до різноманіття та розумінню складних соціальних питань. Освітні програми, які включають вивчення історії, культури та прав людини, можуть допомогти молодим людям зрозуміти важливість толерантності та соціальної згуртованості.

Технологічні компанії, що управляють соціальними мережами та онлайн-платформами, також мають відповідальність у цьому контексті. Вони можуть впроваджувати політики щодо модерації контенту, боротьби з фейковими новинами та розпалюванням ненависті. Співпраця з урядами та громадянським суспільством може сприяти розробці ефективних рішень.

Міжнародні організації, такі як ООН, ЄС та інші, можуть надавати підтримку у розробці політик та програм, спрямованих на протидію ультраправим настроям. Вони можуть сприяти обміну досвідом, ресурсами та кращими практиками між країнами.

Підтримка жертв дискримінації та насильства, а також надання їм можливостей для висловлення своєї позиції, є важливим аспектом у зміцненні соціальної згуртованості. Це може включати юридичну допомогу, психологічну підтримку та громадську солідарність.

У контексті глобалізації та зростаючої взаємозалежності країн, проблеми, пов'язані з ультраправими настроями, мають міжнародний вимір. Тому необхідно працювати над побудовою світового порядку, заснованого на повазі до прав людини, демократії та верховенства права.

У підсумку, політична риторика та медіа-вплив на розвиток ультраправих настроїв є складним викликом, який потребує скоординованих та багаторівневих зусиль. Тільки через спільну роботу держави, медіа, громадянського суспільства та міжнародної спільноти можна забезпечити

стійке та процвітаюче суспільство, де поважаються права кожної людини та цінується різноманіття.

Соціальні мережі та інтернет-платформи відіграють вирішальну роль у популяризації ультраправих ідей у США на даний момент. В епоху цифрових технологій інформація поширюється зі швидкістю світла, і це створює сприятливі умови для розповсюдження різних ідеологій, включаючи ультраправі. Ці платформи стали потужним інструментом для ультраправих груп та індивідів, дозволяючи їм досягати широкої аудиторії, вербувати нових прихильників та координувати свої дії без значних витрат або перешкод.

Інтернет-платформи надають можливість анонімного спілкування, що дозволяє користувачам висловлювати свої погляди без страху перед соціальним осудом або правовими наслідками. Це створює середовище, де ультраправі ідеї можуть вільно поширюватися та обговорюватися. Соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter, YouTube та інші, стають майданчиками для поширення контенту, який може містити мову ненависті, дезінформацію та конспірологічні теорії. Незважаючи на зусилля цих платформ з модерації контенту, ультраправі групи знаходять способи обходити правила або переносять свою діяльність на менш регульовані платформи [37].

Алгоритми соціальних мереж часто сприяють поширенню ультраправих ідей. Вони побудовані таким чином, щоб показувати користувачам контент, який відповідає їхнім інтересам та викликає емоційну реакцію. Ультраправі групи використовують це, створюючи провокативний контент, який викликає обурення або страх. Це підвищує взаємодію з контентом, що, в свою чергу, підвищує його видимість у стрічках інших користувачів. Таким чином, алгоритми невільно сприяють поширенню радикальних ідей, посилюючи їхній вплив на аудиторію.

Онлайн-форуми та платформи, такі як Reddit, 4chan та 8chan, стали місцем зосередження ультраправих спільнот. На цих платформах користувачі можуть анонімно обговорювати різні теми, включаючи ультраправі ідеї, без значних обмежень. Відсутність суворої модерації дозволяє поширювати мову

ненависті та екстремістські погляди. Ці платформи часто стають інкубаторами для радикалізації, де користувачі можуть бути піддані впливу екстремістської ідеології та заохочені до дій у реальному світі [38].

Соціальні мережі також використовуються для вербування нових членів до ультраправих груп. Використовуючи цільовий маркетинг та психологічні техніки, ультраправі групи націлюються на вразливі категорії населення, такі як молодь або люди, які відчують соціальну ізоляцію. Вони використовують привабливий контент, меми та відео, щоб залучити увагу та встановити зв'язок з потенційними прихильниками. Після встановлення контакту вони можуть поступово вводити більш радикальні ідеї, сприяючи процесу радикалізації.

YouTube відіграє особливу роль у популяризації ультраправих ідей. Платформа дозволяє користувачам легко створювати та поширювати відеоконтент, який може бути дуже впливовим. Ультраправі інфлюенсери використовують YouTube для розповсюдження своїх поглядів, коментування новин та подій, а також для взаємодії з аудиторією через коментарі та прямі трансляції. Алгоритми рекомендацій YouTube можуть пропонувати користувачам все більш радикальний контент на основі їхніх переглядів, що може призводити до поступової радикалізації [39].

Twitter є ще однією важливою платформою, де ультраправі ідеї можуть швидко поширюватися. Короткий формат повідомлень та можливість швидкого обміну інформацією роблять його ідеальним для поширення провокативних заяв та організації онлайн-кампаній. Хештеги та тренди дозволяють ультраправим групам координувати свої зусилля та привертати увагу до певних тем або подій. Вони можуть організовувати «тролінгові» кампанії проти опонентів або розповсюджувати дезінформацію з метою впливу на громадську думку.

Facebook, будучи однією з найбільших соціальних мереж у світі, також має значний вплив. Незважаючи на зусилля компанії щодо модерації контенту, ультраправі групи все ще використовують платформу для створення груп,

сторінок та подій. Вони можуть організовувати зустрічі, мітинги та інші заходи, залучаючи нових учасників та розширюючи свою мережу. Facebook також використовується для поширення фейкових новин та конспірологічних теорій, які можуть підсилювати ультраправі настрої [40].

Соціальні мережі також сприяють міжнародній координації ультраправих рухів. Інтернет дозволяє групам з різних країн спілкуватися, обмінюватися досвідом та стратегіями. Це може призводити до посилення глобального впливу ультраправих ідей та організації міжнародних акцій. Наприклад, ультраправі групи в США можуть співпрацювати з подібними організаціями в Європі або Австралії, створюючи мережі підтримки та взаємодії.

Використання криптовалют та онлайн-платформ для збору коштів дозволяє ультраправим групам фінансувати свою діяльність без втручання фінансових інституцій. Це робить їх менш вразливими до санкцій або блокування рахунків. Криптовалюти надають певний рівень анонімності, що ускладнює відстеження фінансових потоків та боротьбу з фінансуванням екстремістської діяльності.

Пандемія COVID-19 ще більше посилила роль соціальних мереж у популяризації ультраправих ідей. Люди проводять більше часу онлайн, що створює додаткові можливості для впливу. Ультраправі групи використовують невизначеність та страх, пов'язані з пандемією, для поширення конспірологічних теорій та підриву довіри до уряду та медичних експертів. Вони можуть просувати ідеї про те, що пандемія є змовою або інструментом контролю, що сприяє радикалізації та опору заходам безпеки [41].

Онлайн-ігри та геймерські спільноти також стали платформами для поширення ультраправих ідей. Використовуючи спільні інтереси, ультраправі групи можуть встановлювати зв'язки з молодими людьми та впливати на їхні погляди. Вони можуть використовувати чати в іграх, форуми та соціальні мережі, пов'язані з геймінгом, для вербування та популяризації своїх ідей.

Роль технологічних компаній у цьому контексті є складною. З одного боку, вони намагаються впроваджувати політики щодо модерації контенту та боротьби з розпалюванням ненависті. З іншого боку, їхні бізнес-моделі базуються на залученні користувачів та збільшенні взаємодії, що може конфліктувати з цими цілями. Крім того, ультраправі групи можуть звинувачувати компанії в цензурі та обмеженні свободи слова, що створює додаткові виклики.

Зрештою, роль соціальних мереж та інтернет-платформ у популяризації ультраправих ідей у США на даний момент є значною та впливовою. Ці платформи створюють як можливості, так і виклики. Важливо знайти баланс між захистом свободи слова та запобіганням поширенню ненависті та екстремізму. Це вимагає комплексного підходу, що включає співпрацю між урядом, технологічними компаніями, громадянським суспільством та міжнародними партнерами [43].

Суспільство повинно бути пильним та активно протидіяти поширенню ультраправих ідей в інтернеті. Це може включати звітність про неналежний контент, підтримку освітніх ініціатив та участь у громадських дискусіях. Тільки через спільні зусилля можна створити безпечний та інклюзивний онлайн-простір, де поважаються права людини та демократичні цінності.

- Важливість розуміння механізмів, за допомогою яких ультраправі групи використовують соціальні мережі, не може бути переоцінена. Технологічний прогрес і розвиток інтернету створили нові можливості для комунікації та самовираження, але також відкрили двері для поширення екстремістських ідей. Розробка ефективних стратегій протидії вимагає глибокого розуміння цих механізмів та постійного оновлення підходів.

- Ультраправі групи демонструють високу адаптивність та креативність у використанні технологій. Вони швидко реагують на зміни у політиках платформ та знаходять нові шляхи для обходу обмежень. Це підкреслює необхідність постійного моніторингу та оновлення політик модерації з боку технологічних компаній.

- Використання штучного інтелекту та машинного навчання може допомогти у виявленні та видаленні екстремістського контенту. Однак, ці технології також можуть мати обмеження та викликати питання щодо приватності та свободи слова. Баланс між безпекою та правами людини є складним, але необхідним для забезпечення ефективної протидії ультраправому екстремізму.
- Глобальні події, такі як вибори, соціальні протести чи міжнародні конфлікти, можуть впливати на активність ультраправих груп в інтернеті. Вони можуть використовувати ці події для поширення дезінформації, посилення поляризації та вербування нових членів. Це вимагає підвищеної уваги та готовності реагувати на зміни у ситуації.
- Важливо також враховувати вплив культурних та соціальних факторів на популяризацію ультраправих ідей. Різні групи населення можуть бути вразливими до різних аспектів ультраправої пропаганди. Розробка цільових освітніх та просвітницьких програм може допомогти адресувати специфічні потреби та виклики.
- Співпраця між різними секторами суспільства є ключовою. Уряди, технологічні компанії, освітні установи, громадянське суспільство та міжнародні організації повинні працювати разом, щоб ефективно протидіяти поширенню ультраправих ідей в інтернеті.
- Роль соціальних мереж та інтернет-платформ у популяризації ультраправих ідей у США на даний момент є значною та складною. Ці платформи можуть як сприяти, так і протидіяти поширенню екстремізму. Виклики, пов'язані з цим явищем, вимагають комплексного та скоординованого підходу, що включає технічні рішення, освітні ініціативи та політичну волю. Тільки через спільні зусилля можна забезпечити безпечне та інклюзивне цифрове середовище, яке сприяє демократичним цінностям та повазі до прав людини.

Висновки до розділу 2.

У другому розділі магістерської роботи було проаналізовано комплекс факторів, що сприяють зростанню екстремістських настроїв, особливості діяльності ультраправих організацій та роль політичної риторики і соціальних медіа у популяризації їхніх ідей.

Соціально-економічні фактори, такі як безробіття, нерівність доходів, соціальна ізоляція та криза довіри до державних інституцій, створюють сприятливе середовище для розвитку екстремізму. Економічна нестабільність і маргіналізація окремих груп населення призводять до радикалізації суспільних настроїв і посилення конфліктів, що загрожує громадянській безпеці.

Ультраправі групи та організації використовують ці умови для поширення своїх ідей, маніпулюючи страхами та незадоволенням громадян. Аналіз їхньої діяльності свідчить про наявність чіткої структури, координації та цілеспрямованої пропаганди, спрямованої на формування екстремістських настроїв у суспільстві. Їхні дії часто спрямовані на дискредитацію демократичних інституцій, поширення ненависті до етнічних, релігійних та інших меншин.

Політична риторика, насичена радикальними заявами та ксенофобськими гаслами, відіграє ключову роль у легітимізації ультраправих ідей. Публічні виступи лідерів таких рухів та їхня участь у політичному житті сприяють поширенню радикальних поглядів у суспільстві. Соціальні медіа слугують ефективним інструментом для мобілізації прихильників, популяризації ідей та поширення пропаганди. Вони дозволяють обминати традиційні медійні фільтри, забезпечуючи швидкий і масовий доступ до аудиторії.

Таким чином, сукупність соціально-економічних умов, активна діяльність ультраправих груп та їхня здатність використовувати сучасні технології для

пропаганди створюють серйозні виклики для громадянської безпеки та демократичних цінностей.

РОЗДІЛ 3

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ УЛЬТРАПРАВОМУ ТЕРОРИЗМУ ТА ЕКСТРЕМІЗМУ В США

3.1. Нормативно-правові та інституційні механізми протидії ультраправому тероризму та екстремізму

Державні та законодавчі заходи боротьби з екстремізмом у США є комплексом політичних, правових та соціальних ініціатив, спрямованих на запобігання радикалізації, протидію екстремістським угрупованням та захист громадян від насильства на ґрунті ненависті. Ці заходи мають глибоке історичне коріння та постійно еволюціонують у відповідь на нові виклики, пов'язані з внутрішнім та міжнародним тероризмом, зростанням ультраправих рухів та поширенням екстремістських ідеологій через інтернет та соціальні мережі [45].

Одним із основних інструментів боротьби з екстремізмом є законодавство, яке визначає та криміналізує дії, пов'язані з терористичною діяльністю, розпалюванням ненависті та насильством на ґрунті расової, етнічної чи релігійної нетерпимості. Патріотичний акт (USA PATRIOT Act), прийнятий після терактів 11 вересня 2001 року, значно розширив повноваження правоохоронних органів та спецслужб у сфері протидії тероризму. Він дозволив проводити широкомасштабний нагляд за комунікаціями, фінансовими операціями та іншими аспектами діяльності підозрюваних осіб та організацій.

Законодавчі ініціативи також включають закони проти злочинів на ґрунті ненависті. Закон Метью Шепарда та Джеймса Берда-молодшого, прийнятий у 2009 році, розширив федеральні закони про злочини на ґрунті ненависті, включивши захист за ознакою статі, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та інвалідності. Це дозволило федеральним органам переслідувати злочини, які раніше не підпадали під їхню юрисдикцію, та

надавати ресурси для розслідування та судового переслідування таких справ [46].

Законодавство також регулює діяльність в інтернеті, хоча баланс між свободою слова та безпекою є складним питанням. Закон про гідність у комунікаціях (Communications Decency Act) та інші нормативні акти визначають відповідальність інтернет-провайдерів та платформ за контент, який поширюється через їхні сервіси. Держава співпрацює з технологічними компаніями для видалення екстремістського контенту, боротьби з пропагандою та запобігання вербуванню через інтернет.

Фінансові заходи включають контроль за фінансовими операціями та боротьбу з відмиванням грошей. Управління з контролю за іноземними активами (OFAC) Міністерства фінансів США відповідає за впровадження санкцій проти терористичних організацій та осіб, пов'язаних з екстремізмом. Це включає замороження активів, заборону фінансових транзакцій та інші обмежувальні заходи.

Програми реабілітації та реінтеграції спрямовані на допомогу тим, хто бажає залишити екстремістські рухи. Це може включати психологічну підтримку, професійне навчання та соціальну допомогу. Такі програми надають можливість людям повернутися до нормального життя та зменшують ризик повторної радикалізації [47].

Законодавчі заходи також стосуються контролю за зброєю, хоча це є предметом гарячих дебатів у США. Закони про перевірку минулого покупців зброї, обмеження на певні види зброї та боєприпасів спрямовані на запобігання доступу екстремістів до засобів насильства. Проте, Другий поправка до Конституції США гарантує право на володіння зброєю, що ускладнює прийняття жорстких обмежень.

Міжнародне співробітництво є важливим аспектом боротьби з екстремізмом. США співпрацюють з іншими країнами, обмінюючись інформацією, досвідом та ресурсами. Це включає участь у міжнародних

організаціях, таких як ООН, НАТО та інші, які працюють над протидією тероризму та екстремізму на глобальному рівні.

Правові процеси та судові переслідування екстремістів здійснюються у відповідності до Конституції та федеральних законів. Права підозрюваних захищені, включаючи право на справедливий судовий розгляд, захист та презумпцію невинуватості. Це важливо для збереження верховенства права та запобігання зловживанням владою.

Громадянське суспільство та неурядові організації відіграють важливу роль у підтримці державних зусиль. Вони можуть надавати підтримку жертвам екстремізму, проводити дослідження, освітні програми та адвокацію. Співпраця між державою та громадянським суспільством підсилює ефективність заходів та сприяє соціальній згуртованості.

Моніторинг та оцінка ефективності державних заходів є критичною. Регулярні звіти, аналіз статистичних даних та наукові дослідження допомагають виявляти успіхи та недоліки у боротьбі з екстремізмом. Це дозволяє коригувати стратегії та впроваджувати нові підходи у відповідь на змінювані загрози.

Політична воля та лідерство є важливими для успішної боротьби з екстремізмом. Відповідальна риторика, засудження насильства та підтримка прав людини з боку політичних лідерів сприяють зменшенню радикальних настроїв та підвищенню довіри до влади.

Законодавчі ініціативи також можуть включати програми з дерегуляції та спрощення бюрократичних процедур, що дозволяє швидше реагувати на загрози. Це може включати зміни у процедурах видачі ордерів, затримання та проведення розслідувань [48].

Соціальні та економічні програми спрямовані на вирішення корінних причин екстремізму. Це включає боротьбу з бідністю, безробіттям, дискримінацією та іншими факторами, які можуть сприяти радикалізації. Інвестиції у розвиток громад, освіти та охорону здоров'я допомагають створити більш стійке та згуртоване суспільство.

Технологічні інновації використовуються для моніторингу та аналізу екстремістської діяльності. Це включає використання штучного інтелекту, великих даних та інших сучасних технологій для виявлення потенційних загроз та прогнозування тенденцій.

Правоохоронні органи можуть проводити спеціальні операції з проникнення у екстремістські групи, використовуючи під прикриттям агентів та інформаторів. Це дозволяє збирати інформацію та запобігати злочинам до їхнього здійснення.

Законодавство також може включати положення про позбавлення громадянства або депортацію для осіб, які беруть участь у терористичній діяльності. Проте, такі заходи є спірними та можуть викликати правові та етичні питання.

Крім того, США активно працюють над запобіганням фінансуванню екстремістських організацій. Це включає міжнародні санкції, контроль за банківськими операціями та співпрацю з фінансовими інституціями.

Законодавчі заходи можуть також регулювати діяльність приватних військових компаній та охоронних структур, щоб запобігти їхньому використанню екстремістами.

Підтримка жертв екстремізму є важливим аспектом державної політики. Це включає юридичну допомогу, психологічну підтримку та компенсації. Держава може фінансувати програми реабілітації та реінтеграції постраждалих осіб.

Законодавство також може сприяти захисту свідків та інформаторів, які допомагають у розслідуванні екстремістської діяльності. Це включає програми захисту свідків, зміни імені та місця проживання.

Правові механізми можуть бути спрямовані на обмеження пропаганди екстремізму в медіа. Це може включати регулювання мовлення, контроль за ліцензіями та санкції за порушення законів про мову ненависті.

Держава може також впроваджувати програми з підтримки родин, члени яких залучені до екстремістських рухів. Це може допомогти у запобіганні радикалізації та сприяти реінтеграції [49].

Законодавчі заходи можуть включати обмеження на пересування осіб, підозрюваних у екстремістській діяльності. Це може включати заборону на виїзд за кордон або обмеження на переміщення всередині країни.

Співпраця з релігійними та культурними лідерами може сприяти запобіганню радикалізації. Держава може підтримувати міжконфесійний діалог та спільні проекти, спрямовані на просування толерантності та розуміння.

Законодавство може також регулювати діяльність навчальних закладів, щоб запобігти поширенню екстремістських ідей серед студентів. Це може включати моніторинг програм та викладачів, а також впровадження освітніх стандартів.

Державні заходи можуть включати програми з реабілітації ув'язнених, які відбувають покарання за екстремістську діяльність. Це сприяє зменшенню рецидивів та підвищенню безпеки після їхнього звільнення.

Законодавчі ініціативи можуть також стосуватися контролю за діяльністю неурядових організацій та благодійних фондів, які можуть використовуватися для фінансування екстремістської діяльності.

Держава може впроваджувати програми з моніторингу та аналізу соціальних мереж та інтернет-платформ для виявлення та запобігання екстремістській діяльності онлайн.

Законодавство може регулювати діяльність приватних навчальних закладів та домашнього навчання, щоб запобігти радикалізації дітей та молоді.

Підтримка дослідницьких проектів та наукових досліджень у сфері екстремізму та тероризму може допомогти у розробці ефективних стратегій протидії.

Державні заходи можуть включати обмін інформацією з приватним сектором, зокрема з компаніями, які володіють критичною інфраструктурою, для підвищення безпеки та запобігання атакам.

Законодавчі ініціативи можуть також сприяти розвитку технологій та інновацій у сфері безпеки, включаючи кібербезпеку та захист від терористичних атак.

Співпраця з громадами та місцевими лідерами є важливою для побудови довіри та ефективної комунікації. Держава може підтримувати місцеві ініціативи та проекти, спрямовані на запобігання екстремізму.

Законодавство може також включати положення про відповідальність батьків за дії неповнолітніх, залучених до екстремістської діяльності.

Державні програми можуть сприяти розвитку медіа-грамотності та критичного мислення, щоб допомогти громадянам розпізнавати дезінформацію та екстремістську пропаганду [50].

Зрештою, державні та законодавчі заходи боротьби з екстремізмом у США є комплексними та багатограними. Вони спрямовані на захист громадян, збереження демократичних цінностей та верховенства права. Постійна адаптація та вдосконалення цих заходів є необхідними у відповідь на змінювані загрози та виклики сучасного світу. Співпраця між урядом, громадянським суспільством, міжнародними партнерами та приватним сектором є ключовою для успішної протидії екстремізму та забезпечення безпеки та процвітання для всіх громадян.

ФБР (Федеральне бюро розслідувань) відіграє ключову роль у виявленні та розслідуванні екстремістської діяльності. Вони використовують розвідувальні дані, співпрацю з місцевими правоохоронними органами та міжнародними партнерами для моніторингу потенційних загроз. Спеціальні підрозділи ФБР займаються аналізом екстремістських рухів, їхньою структурою, фінансуванням та стратегіями вербування. Важливим аспектом є також робота з громадськістю для отримання інформації та підвищення обізнаності про ознаки радикалізації.

Департамент внутрішньої безпеки (DHS) координує зусилля різних федеральних агентств у сфері протидії екстремізму. Вони розробляють національні стратегії, проводять оцінку ризиків та забезпечують ресурсами місцеві органи влади та правоохоронні структури. Програми DHS спрямовані на захист критичної інфраструктури, кібербезпеки та боротьби з фінансуванням терористичної діяльності.

Співпраця між федеральними, штатними та місцевими правоохоронними органами є критичною для ефективної боротьби з екстремізмом. Створення спільних терористичних оперативних груп (Joint Terrorism Task Forces) дозволяє обмінюватися інформацією, ресурсами та експертизою між різними рівнями влади. Це сприяє швидкому реагуванню на загрози та координації зусиль у розслідуванні та запобіганні екстремістській діяльності.

3.2. Роль громадських та міжнародних організацій у протидії ультраправим рухам

Громадські організації відіграють ключову роль у протидії ультраправим рухам, які останніми роками набули значного поширення в багатьох країнах, включаючи Сполучені Штати Америки та країни Європи. Ультраправі рухи, часто пов'язані з націоналізмом, ксенофобією, расизмом та іншими формами нетерпимості, становлять серйозну загрозу для демократичних цінностей, прав людини та соціальної згуртованості. Громадські організації, діючи як посередники між громадянами та державою, використовують різноманітні стратегії та методи для протидії цим викликам.

По-перше, громадські організації займаються моніторингом та дослідженням діяльності ультраправих рухів. Вони збирають дані про їхню структуру, ідеологію, фінансування та методи діяльності. Ця інформація є критично важливою для розуміння масштабів проблеми та розробки ефективних стратегій протидії. Організації, такі як Антидифамаційна ліга (ADL) у США, публікують регулярні звіти та аналізи, які допомагають уряду,

правоохоронним органам та громадськості бути поінформованими про останні тенденції та загрози.

По-друге, громадські організації проводять освітні та просвітницькі програми, спрямовані на підвищення обізнаності про небезпеки ультраправого екстремізму. Вони розробляють навчальні матеріали, організовують семінари, тренінги та публічні лекції, де обговорюють питання толерантності, прав людини та демократичних цінностей. Освіта є одним з найпотужніших інструментів у боротьбі з екстремізмом, оскільки допомагає людям розпізнавати маніпуляції, пропаганду та розвивати критичне мислення.

Третій аспект діяльності громадських організацій полягає в підтримці жертв ультраправого насильства та дискримінації. Вони надають юридичну допомогу, психологічну підтримку та інші ресурси тим, хто постраждав від актів ненависті. Це допомагає жертвам відновити своє життя та сприяє відновленню довіри до суспільства та інституцій. Крім того, підтримка жертв є важливим сигналом для громади про те, що насильство та ненависть не залишаться без відповіді.

Громадські організації також активно займаються адвокацією та лобіюванням, впливаючи на розробку та впровадження законодавства, спрямованого на боротьбу з екстремізмом. Вони співпрацюють з законодавцями, надаючи експертні рекомендації та свідчення про необхідність певних законодавчих змін. Це може включати посилення законів про злочини на ґрунті ненависті, регулювання діяльності екстремістських груп або забезпечення фінансування програм з протидії радикалізації [51].

Важливу роль відіграє співпраця громадських організацій з правоохоронними органами. Вони можуть надавати інформацію та аналітичну підтримку, сприяти обміну даними та координації дій. Це особливо актуально в умовах, коли екстремістські групи використовують сучасні технології та соціальні мережі для організації та поширення своїх ідей. Громадські організації, маючи експертизу в цій сфері, можуть допомагати правоохоронцям у відстеженні та протидії таким загрозам.

Міжнародне співробітництво є ще одним важливим аспектом діяльності громадських організацій. Ультраправі рухи часто мають транскордонний характер, встановлюючи зв'язки з подібними групами за кордоном. Громадські організації співпрацюють на міжнародному рівні, обмінюючись інформацією, досвідом та кращими практиками. Це сприяє більш ефективній протидії глобальним викликам екстремізму та зміцненню міжнародної солідарності.

Використання медіа та соціальних мереж є невід'ємною частиною стратегії громадських організацій. Вони активно працюють над створенням та поширенням контрнарративів, які протидіють ультраправій пропаганді. Це може включати публікацію статей, відеоматеріалів, проведення інформаційних кампаній та використання інструментів цифрового маркетингу. Мета полягає в тому, щоб досягти широкої аудиторії та вплинути на громадську думку, сприяючи розвитку толерантності та поваги до різноманіття.

Громадські організації також залучають громади та місцевих лідерів до активної участі у протидії ультраправим рухам. Вони організовують громадські форуми, круглі столи та інші заходи, де обговорюються проблеми, пов'язані з екстремізмом, та шукаються спільні рішення. Залучення громад до процесу прийняття рішень підвищує ефективність заходів та сприяє соціальній згуртованості.

Уряд та правоохоронні органи стикаються зі складними викликами у протидії впливу ультраправих рухів. Виявлення та моніторинг екстремістської діяльності є важливими, але також виникають питання щодо захисту громадянських свобод та прав на свободу слова та зібрань. Баланс між безпекою та свободою є складним, і помилки можуть призводити до посилення недовіри та радикалізації.

Громадянське суспільство відіграє важливу роль у протидії ультраправим рухам. Організації, що займаються правами людини, антидискримінацією та просвітництвом, працюють над підвищенням

обізнаності, освітою та підтримкою постраждалих громад. Вони можуть організовувати кампанії, проводити дослідження та співпрацювати з владою для розробки ефективних стратегій протидії.

Освіта є ключовим фактором у зменшенні впливу ультраправих рухів. Програми, що сприяють критичному мисленню, толерантності та розумінню історії, можуть запобігати радикалізації та сприяти соціальній згуртованості. Школи та університети можуть стати платформами для відкритого діалогу та обговорення складних питань, що стосуються ідентичності, культури та політики.

Економічні та соціальні політики, спрямовані на зменшення нерівності та підвищення можливостей для всіх громадян, можуть також знизити привабливість ультраправих ідеологій. Підтримка зайнятості, доступ до якісної освіти та охорони здоров'я, розвиток інфраструктури та інші заходи можуть посилити довіру до держави та зменшити почуття маргіналізації.

Міжнародне співробітництво є важливим у боротьбі з транснаціональними аспектами ультраправих рухів. Обмін інформацією, кращими практиками та спільні зусилля можуть посилити ефективність заходів з протидії. Ультраправі рухи можуть мати зв'язки з подібними організаціями за кордоном, що потребує координації між країнами [26].

Правоохоронні органи можуть використовувати розвідувальну інформацію, технології та співпрацю з громадськістю для виявлення та запобігання екстремістській діяльності. Програми з дереконструкції та реінтеграції можуть допомогти окремим особам залишити ультраправі рухи та повернутися до суспільства. Це включає психологічну підтримку, освітні можливості та професійне навчання.

Одним з ключових напрямків є робота з молоддю, яка є особливо вразливою до радикалізації. Громадські організації розробляють спеціальні програми та ініціативи, спрямовані на молодих людей, щоб забезпечити їм можливості для самореалізації, розвитку навичок та участі в громадському

житті. Це може включати освітні проекти, спортивні та культурні заходи, волонтерські програми та інші форми залучення.

Громадські організації також працюють над зміцненням правової бази та верховенства права. Вони можуть виступати як амікус кюріє в судових справах, що стосуються прав людини та боротьби з екстремізмом, надаючи експертні знання та підтримку. Це допомагає встановити важливі правові прецеденти та забезпечити справедливість у судовій системі.

Не менш важливою є робота з медіа, щоб забезпечити відповідальне та об'єктивне висвітлення питань, пов'язаних з ультраправими рухами. Громадські організації можуть надавати журналістам інформацію, експертні коментарі та ресурси, сприяючи підвищенню якості журналістських матеріалів та уникненню сенсаціоналізму [52].

Виклики, з якими стикаються громадські організації у цій сфері, є значними. Ультраправі рухи можуть використовувати тактику залякування, кібератаки та інші форми тиску, щоб перешкоджати їхній діяльності. Фінансові обмеження, недостатня підтримка з боку держави та суспільства, а також складність проблеми радикалізації роблять їхню роботу ще більш важливою та необхідною.

Попри ці виклики, громадські організації продовжують відігравати вирішальну роль у протидії ультраправим рухам. Їхня діяльність сприяє захисту прав людини, збереженню демократичних цінностей та побудові більш толерантного та інклюзивного суспільства. Співпраця між різними організаціями, обмін досвідом та спільні зусилля допомагають досягти більш значущих результатів.

Важливість громадських організацій у цій сфері визнається на міжнародному рівні. Організації Об'єднаних Націй, Європейський Союз та інші міжнародні інституції підтримують їхню роботу, надаючи фінансування, технічну допомогу та сприяючи мережуванню. Це підсилює їхні можливості та дозволяє розширити масштаби діяльності.

Громадські організації також працюють над розробкою та впровадженням інноваційних підходів до протидії екстремізму. Використання новітніх технологій, психологічних методів та соціологічних досліджень допомагає краще розуміти корені проблеми та знаходити ефективні рішення. Це включає аналіз поведінкових моделей, впливу соціальних мереж та інших факторів, що сприяють радикалізації.

Участь громадських організацій у формуванні політики є ще одним важливим аспектом. Вони можуть впливати на прийняття рішень на місцевому, національному та міжнародному рівнях, представляючи інтереси громад та забезпечуючи, щоб голоси постраждалих були почуті. Це сприяє більшій підзвітності влади та підвищує ефективність політичних заходів.

Крім того, громадські організації відіграють важливу роль у забезпеченні соціальної підтримки та реабілітації осіб, які бажають залишити ультраправі рухи. Програми дереконструкції та реінтеграції допомагають їм повернутися до нормального життя, отримати освіту та роботу, а також подолати психологічні наслідки радикалізації.

Важливим аспектом є також робота над запобіганням радикалізації у в'язницях, де екстремістські ідеї можуть поширюватися серед ув'язнених. Громадські організації можуть співпрацювати з пенітенціарними установами, надаючи програми освіти, психологічної підтримки та інші ресурси.

Роль громадських організацій у протидії ультраправим рухам не обмежується лише конкретними діями. Вони також сприяють формуванню культури толерантності, поваги та взаєморозуміння в суспільстві. Через мистецтво, культуру, спорт та інші форми самовираження вони сприяють зміцненню соціальних зв'язків та подоланню стереотипів.

У підсумку, громадські організації є невід'ємною частиною демократичного суспільства та відіграють ключову роль у протидії ультраправим рухам. Їхня діяльність багатогранна та охоплює різні аспекти життя, від освіти та досліджень до адвокації та підтримки жертв. Завдяки своїй незалежності, гнучкості та здатності швидко реагувати на виклики,

вони можуть ефективно протистояти загрозам екстремізму та сприяти побудові більш справедливого та мирного світу.

Майбутнє успіху у боротьбі з ультраправими рухами багато в чому залежить від здатності громадських організацій продовжувати свою роботу, адаптуючись до нових викликів та умов. Це вимагає постійної підтримки з боку суспільства, урядів та міжнародної спільноти. Інвестиції в їхню діяльність є інвестиціями у безпеку, стабільність та процвітання для всіх.

Міжнародний досвід у боротьбі з ультраправим тероризмом є багатограним і включає в себе різні підходи, розроблені країнами з метою запобігання радикалізації, протидії екстремістським групам та захисту громадян від насильства. Ультраправий тероризм став серйозною загрозою для багатьох країн, особливо в Європі та Північній Америці, де спостерігається зростання націоналістичних, ксенофобських та антиіммігрантських настроїв. Розуміння міжнародного досвіду та можливих підходів до вирішення цієї проблеми є критично важливим для розробки ефективних стратегій на національному та глобальному рівнях.

Одним із ключових аспектів боротьби з ультраправим тероризмом є розробка та впровадження законодавства, яке криміналізує екстремістську діяльність та надає правоохоронним органам необхідні інструменти для розслідування та запобігання терористичним актам. Багато країн, таких як Німеччина, Франція та Велика Британія, прийняли закони, спрямовані на посилення контролю за екстремістськими організаціями, заборону їхньої діяльності та переслідування осіб, причетних до насильницьких дій. Наприклад, у Німеччині неонацистські групи можуть бути заборонені, якщо вони порушують конституційний порядок або пропагують расову ненависть.

Іншим важливим підходом є моніторинг та аналіз екстремістської діяльності. Правоохоронні органи та спеціальні служби використовують розвідувальні дані, співпрацюють з міжнародними партнерами та обмінюються інформацією про ультраправі групи та їхні мережі. Європол, наприклад, координує зусилля країн Європейського Союзу в боротьбі з

тероризмом, надаючи платформу для обміну інформацією та кращими практиками. Це дозволяє виявляти транскордонні зв'язки та запобігати потенційним загрозам [15].

Програми запобігання радикалізації та дереконструкції є ще одним ефективним інструментом. Багато країн інвестують у соціальні та освітні програми, спрямовані на запобігання радикалізації молоді та допомогу тим, хто бажає залишити екстремістські рухи. У Данії, наприклад, програма «Орхуська модель» надає індивідуальну підтримку радикалізованим особам, включаючи психологічну допомогу, освіту та працевлаштування. Цей підхід базується на співпраці між поліцією, соціальними службами та громадами, що дозволяє адресувати корінні причини радикалізації.

Співпраця з громадами та залучення місцевих лідерів є критично важливими. Громадські організації, релігійні інститути та місцеві громади можуть відігравати ключову роль у виявленні ранніх ознак радикалізації та наданні підтримки вразливим особам. У Нідерландах, наприклад, програми співпраці між місцевою владою та громадами допомагають будувати довіру та створювати мережі підтримки, що сприяє соціальній згуртованості та зменшує ризик радикалізації.

Регулювання інтернету та соціальних мереж є ще одним важливим аспектом боротьби з ультраправим тероризмом. Ультраправі групи активно використовують онлайн-платформи для поширення пропаганди, вербування та координації дій. Країни розробляють законодавство та співпрацюють з технологічними компаніями для видалення екстремістського контенту та запобігання його поширенню. У Німеччині, наприклад, закон «NetzDG» вимагає від соціальних мереж видаляти незаконний контент, такий як мова ненависті або пропаганда тероризму, протягом визначеного часу.

Міжнародне співробітництво є критичним для ефективної боротьби з ультраправим тероризмом, оскільки багато екстремістських груп мають транскордонні зв'язки. Організації, такі як ООН, Європейський Союз та ОБСЄ, працюють над координацією зусиль країн, обміном інформацією та

розробкою спільних стратегій. Резолюції Ради Безпеки ООН спрямовані на боротьбу з тероризмом у всіх його формах, включаючи ультраправий екстремізм, та закликають країни до співпраці.

Освіта та просвітницькі кампанії є важливими для підвищення обізнаності про небезпеки ультраправого тероризму та протидії пропаганді. Програми, спрямовані на розвиток критичного мислення, толерантності та поваги до різноманіття, можуть запобігти радикалізації, особливо серед молоді. У Швеції, наприклад, освітні ініціативи включають обговорення питань расизму, демократії та прав людини в школах [51].

Контроль за фінансуванням екстремістських груп є ще одним важливим підходом. Країни впроваджують заходи для відстеження та блокування фінансових потоків, які можуть підтримувати терористичну діяльність. Це включає моніторинг банківських транзакцій, запобігання відмиванню грошей та застосування санкцій проти осіб та організацій, причетних до екстремізму.

Реабілітація та реінтеграція ув'язнених екстремістів є важливою складовою стратегії. Програми в тюрмах спрямовані на запобігання подальшій радикалізації та підготовку до повернення в суспільство. У Норвегії, наприклад, існують програми, які надають освіту, психологічну допомогу та підтримку в працевлаштуванні для ув'язнених, що сприяє зниженню рівня рецидивів.

Законодавчі заходи щодо контролю за зброєю можуть зменшити ризик насильницьких дій з боку ультраправих екстремістів. Обмеження на володіння вогнепальною зброєю, посилення перевірок та ліцензування можуть запобігти доступу до зброї особам з екстремістськими поглядами. Австралія, наприклад, після масової стрілянини в Порт-Артурі в 1996 році, впровадила жорсткі закони про контроль за зброєю, що призвело до зменшення кількості подібних інцидентів.

Важливим є також боротьба з пропагандою та дезінформацією. Ультраправі групи часто використовують фейкові новини та конспірологічні теорії для підсилення своїх поглядів. Країни розробляють стратегії для

протидії цьому, включаючи підтримку незалежних медіа, фактчекінг та підвищення медіа-грамотності населення.

Співпраця з приватним сектором, особливо з технологічними компаніями, є критичною. Вони можуть впроваджувати політики модерації контенту, видаляти екстремістський матеріал та блокувати акаунти, пов'язані з ультраправими групами. Спільні ініціативи, такі як Глобальний інтернет-форум з протидії тероризму (GIFCT), об'єднують технологічні компанії для координації зусиль у цій сфері.

Розробка науково обґрунтованих політик базується на дослідженнях та аналізі. Академічні установи та дослідницькі центри проводять дослідження причин радикалізації, ефективності різних підходів та тенденцій у сфері ультраправого тероризму. Ці знання допомагають урядам розробляти більш ефективні та цілеспрямовані стратегії.

Залучення жінок та гендерний підхід можуть підсилити боротьбу з ультраправим тероризмом. Жінки можуть відігравати важливу роль у запобіганні радикалізації в сім'ях та громадах. Програми, які враховують гендерні аспекти, можуть бути більш ефективними у вирішенні цієї проблеми.

Використання сучасних технологій та штучного інтелекту може допомогти у виявленні та запобіганні терористичній діяльності. Аналіз великих даних, моніторинг соціальних мереж та використання алгоритмів для виявлення екстремістського контенту можуть підсилити можливості правоохоронних органів.

Правові механізми з захисту прав людини є важливими для забезпечення балансу між безпекою та свободами громадян. Боротьба з тероризмом не повинна призводити до порушення прав людини або дискримінації. Європейський суд з прав людини та інші міжнародні інституції контролюють дотримання цих принципів.

Підтримка жертв тероризму є важливою складовою. Країни надають медичну, психологічну та фінансову допомогу постраждалим та їхнім сім'ям. Це сприяє відновленню громад та підсилює соціальну згуртованість.

Важливо також враховувати культурні та соціальні контексти. Стратегії повинні бути адаптовані до специфіки кожної країни та громади. Залучення місцевих експертів, лідерів думок та представників різних груп населення може підвищити ефективність заходів.

Глобальні ініціативи, такі як Програма протидії тероризму ООН, об'єднують зусилля країн для спільної боротьби з тероризмом. Вони надають платформи для обміну досвідом, ресурсами та координації дій на міжнародному рівні.

Успішні приклади боротьби з ультраправим тероризмом демонструють, що комплексний та багаторівневий підхід є найбільш ефективним. Це включає правові, соціальні, освітні та технологічні заходи, а також співпрацю між різними секторами суспільства.

Підсумовуючи, міжнародний досвід у вирішенні проблеми ультраправого тероризму вказує на важливість поєднання різних стратегій та підходів. Жоден окремий метод не є достатнім для повного вирішення проблеми. Необхідна скоординована дія на місцевому, національному та міжнародному рівнях, що враховує корінні причини радикалізації, забезпечує дотримання прав людини та сприяє побудові стійких та інклюзивних суспільств.

Можливі підходи для вирішення проблеми ультраправого тероризму включають:

1. **Розробку та впровадження ефективного законодавства:** забезпечення правової бази для переслідування екстремістської діяльності, заборони екстремістських організацій та контролю за поширенням пропаганди.
2. **Підвищення ефективності правоохоронних органів:** інвестування в навчання, технології та ресурси для правоохоронців, щоб вони могли ефективно виявляти та запобігати терористичним загрозам.

3. **Освіта та просвітництво:** розвиток програм, що сприяють толерантності, повазі до різноманіття та критичному мисленню, особливо серед молоді.

4. **Співпраця з громадами:** залучення місцевих лідерів та організацій до процесу запобігання радикалізації та підтримки вразливих осіб.

5. **Регулювання інтернету та боротьба з онлайн-пропагандою:** співпраця з технологічними компаніями для видалення екстремістського контенту та запобігання його поширенню.

6. **Міжнародне співробітництво:** обмін інформацією, ресурсами та кращими практиками між країнами та міжнародними організаціями.

7. **Контроль за фінансуванням:** відстеження та блокування фінансових потоків, які підтримують терористичну діяльність.

8. **Реабілітація та реінтеграція:** програми для допомоги особам, які бажають залишити екстремістські рухи, та підтримка їхньої реінтеграції в суспільство.

9. **Зміцнення прав людини та верховенства права:** забезпечення, щоб заходи боротьби з тероризмом не порушували основоположні права та свободи громадян.

10. **Підтримка жертв:** надання необхідної допомоги постраждалим від тероризму та їхнім сім'ям.

Вирішення проблеми ультраправого тероризму є складним завданням, яке вимагає від держав, громадянського суспільства та міжнародної спільноти скоординованих та рішучих дій. Тільки через спільні зусилля та комплексний підхід можна ефективно протидіяти цій загрозі та забезпечити безпеку та процвітання для всіх.

Висновки до розділу 3.

У третьому розділі магістерської роботи було проаналізовано нормативно-правові, інституційні механізми, а також роль громадських та міжнародних організацій у протидії ультраправому тероризму й екстремізму.

Нормативно-правова база багатьох держав включає низку законів та підзаконних актів, спрямованих на боротьбу з екстремізмом. Ефективність цих механізмів залежить від чіткого визначення термінів «екстремізм» та «тероризм», що дозволяє уникати зловживань і забезпечувати правову визначеність. Інституційна протидія включає роботу спеціалізованих державних структур, таких як правоохоронні органи, служби безпеки та суди, які займаються ідентифікацією, попередженням і покаранням за відповідні злочини. Важливим елементом є міжвідомча співпраця та обмін інформацією між країнами для протидії транснаціональному характеру ультраправих рухів.

Громадські організації відіграють вагомую роль у моніторингу проявів екстремізму, інформуванні суспільства про ризики та адвокації демократичних цінностей. Вони сприяють формуванню альтернативного наративу, що протистоїть радикалізації, через освітні та просвітницькі проєкти. Міжнародні організації, такі як ООН, ОБСЄ та Європейський Союз, підтримують ініціативи з протидії ультраправому тероризму, забезпечуючи координацію дій між державами, розробку рекомендацій і стандартів, а також фінансову та технічну допомогу.

Отже, ефективна протидія ультраправим рухам потребує комплексного підходу, що об'єднує правові, інституційні, громадські та міжнародні зусилля. Взаємодія між цими елементами є критично важливою для забезпечення громадянської безпеки та захисту демократичних принципів.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження, присвяченого ультраправому тероризму та екстремізму в Сполучених Штатах Америки, було досягнуто поставленої мети та виконано визначені завдання. Аналіз історичних коренів, соціально-політичних умов розвитку, форм та методів діяльності ультраправих екстремістів дозволив отримати глибоке розуміння цього складного явища та визначити можливі шляхи його подолання.

По-перше, дослідження підтвердило, що ультраправий рух у США має глибокі історичні корені, пов'язані з питаннями расових відносин, національної ідентичності та реакцією на соціальні зміни. Від часів колоніальної епохи до сучасності ультраправі ідеї еволюціонували, пристосовуючись до нових викликів та умов, але зберігаючи основні принципи нетерпимості та ексклюзивізму.

По-друге, соціально-політичні умови сучасності, такі як економічна нерівність, політична поляризація, демографічні зміни та вплив соціальних мереж, сприяють зростанню ультраправого екстремізму. Економічна нестабільність та почуття відчуження роблять деякі групи населення вразливими до радикальних ідей, які пропонують прості відповіді на складні питання.

По-третє, форми та методи діяльності ультраправих екстремістів стали більш різноманітними та технологічно просунутими. Використання інтернету та соціальних мереж дозволяє їм швидко поширювати свою ідеологію, вербувати нових членів та координувати дії на міжнародному рівні. Це ускладнює роботу правоохоронних органів та вимагає нових підходів до протидії.

По-четверте, державні та законодавчі заходи боротьби з екстремізмом у США є важливими, але часто недостатніми. Незважаючи на існування законів, спрямованих на протидію тероризму та екстремізму, ультраправі рухи

продовжують діяти та адаптуватися до нових умов. Це свідчить про необхідність удосконалення правової бази та посилення її застосування.

По-п'яте, громадські організації відіграють ключову роль у протидії ультраправим рухам. Вони займаються моніторингом діяльності екстремістів, проводять освітні програми, підтримують жертв насильства та сприяють формуванню культури толерантності та поваги до різноманіття.

По-шосте, міжнародний досвід показує, що комплексний підхід, який включає законодавчі заходи, соціальні програми, освіту та співпрацю між державними та недержавними акторами, є найбільш ефективним у боротьбі з ультраправим тероризмом. Вивчення та адаптація найкращих практик інших країн можуть посилити національні стратегії протидії.

Таким чином, гіпотеза дослідження підтвердилася: зростання ультраправого тероризму та екстремізму в США обумовлене поєднанням історичних, соціально-економічних та політичних факторів, а ефективна протидія цьому явищу можлива лише через комплексний підхід, що включає спільні зусилля держави, громадянського суспільства та міжнародної спільноти.

Рекомендації:

1. **Удосконалення законодавства та його застосування:** розробити та впровадити більш ефективні правові механізми для боротьби з ультраправим екстремізмом, включаючи посилення відповідальності за мову ненависті, розпалювання ворожнечі та насильницькі дії.
2. **Підвищення рівня освіти та медіа-грамотності:** включити в освітні програми матеріали, що сприяють розвитку критичного мислення, толерантності та поваги до різноманіття, а також навчання розпізнаванню дезінформації та пропаганди.
3. **Співпраця з технологічними компаніями:** розробити спільні стратегії з інтернет-платформами для моніторингу та видалення екстремістського контенту, а також запобігання радикалізації через соціальні мережі.

4. **Підтримка громадських організацій:** збільшити фінансування та ресурси для організацій, що займаються протидією екстремізму, підтримкою жертв та просуванням прав людини.

5. **Соціальні та економічні ініціативи:** запровадити програми, спрямовані на зменшення економічної нерівності, створення робочих місць та підвищення рівня життя, що допоможе знизити почуття невдоволення та відчуження.

6. **Міжнародне співробітництво:** посилити обмін інформацією та досвідом з іншими країнами, співпрацювати в рамках міжнародних організацій для спільної боротьби з ультраправим тероризмом.

7. **Підтримка правоохоронних органів:** забезпечити необхідні ресурси та тренінги для правоохоронців, щоб вони могли ефективно протидіяти сучасним викликам екстремізму.

8. **Моніторинг та дослідження:** продовжувати дослідження ультраправого екстремізму, його причин та тенденцій, що дозволить адаптувати стратегії протидії до змінюваних умов.

Перспективи подальших досліджень:

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на глибше вивчення психологічних факторів радикалізації, аналіз ефективності конкретних програм реабілітації та дереконструкції, а також на розробку інноваційних підходів до запобігання поширенню ультраправої ідеології в цифровому просторі.

Загальний висновок:

Ультраправий тероризм та екстремізм в США є складним та багатогранним явищем, яке вимагає скоординованих та комплексних зусиль для його подолання. Тільки через поєднання законодавчих заходів, соціальних програм, освітніх ініціатив та активної участі громадянського суспільства можна забезпечити безпеку, захист демократичних цінностей та побудову стійкого та інклюзивного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. The ADL Center on Extremism. Murder and Extremism in the United States in 2018. URL: <https://www.adl.org/media/12480/download>
2. START. Ideological Motivations of Terrorism in the United States, 1970-2016. URL: https://www.start.umd.edu/pubs/START_IdeologicalMotivationsOfTerrorismInUS_Nov2017.pdf
3. Mudde C. The Far Right in America / Cas Mudde., 2017. 146 p.
4. START. Recruitment and Radicalization among US Far-Right Terrorists: Report to the Office of University Programs, Science and Technology Directorate, U.S. Department of Homeland Security. URL: https://www.start.umd.edu/pubs/START_RecruitmentRadicalizationAmongUSFarRightTerrorists_Nov2016.pdf
5. Joshua D. Freilich, Steven M. Chermak, Jeff Gruenewald, William S. Parkin, Brent R. Klein. Patterns of Fatal Extreme-Right Crime in the United States. Perspectives on Terrorism. 2018. No12. Pp. 38–51. URL: <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/customsites/perspectives-on-terrorism/2018/issue-6/a3-freilich-et-al.pdf>
6. Perliger A. Identifying Three Trends in Far Right Violence in the United States. Combatting Terrorism Center. 2012. No 9. URL: <https://ctc.usma.edu/identifying-three-trends-in-far-right-violence-in-the-united-states/>
7. Weiyi C., Landon S. Attacks by White Extremists Are Growing. So Are Their Connections. The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/interactive/2019/04/03/world/white-extremist-terrorism-christchurch.html>

8. Makuch B., Lamoureux M. Neo-Nazis Are Glorifying Osama Bin Laden. Vice. URL: https://www.vice.com/en_us/article/bjwv4a/neo-nazis-are-glorifying-osama-bin-laden
9. Warren B. Applying Community-Oriented Policing as a Method to Counter Far-Right Extremism. URL: https://digitalscholarship.unlv.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1004&context=brookings_capstone_studentpapers
10. The Stimson Center. Counterterrorism Spending: Protecting America while Promoting Efficiencies and Accountability. URL: <https://www.stimson.org/content/counterterrorism-spending-protecting-america-while-promoting-efficiencies-and-accountability>
11. Perez E. FBI has seen significant rise in white supremacist domestic terrorism in recent months. CNN. URL: <https://edition.cnn.com/2019/05/23/politics/fbi-white-supremacist-domestic-terror/index.html>
12. Bergengruen V. 'We Are Being Eaten From Within.' Why America Is Losing the Battle Against White Nationalist Terrorism. Time. URL: <https://time.com/5647304/white-nationalist-terrorism-united-states/>
13. National Strategy for Counterterrorism. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2018/10/NSCT.pdf>
14. Vidino L. Explaining the Lack of an American Domestic Counter-radicalization Strategy. URL: <https://www.mei.edu/sites/default/files/Vidino.pdf>
15. Department of Homeland Security Strategy for Countering Violent Extremism. URL: https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/16_1028_S1_CVE_strategy_0.pdf
16. Department of State & USAID Joint Strategy on Countering Violent Extremism. URL: <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1866/FINAL%20-->

%20State%20and%20USAID%20Joint%20Strategy%20on%20Countering%20Violent%20Extremism%20(May%202016).pdf

17. Jensen M., LaFree G. Final Report: Empirical Assessment of Domestic Radicalization (EADR). URL: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/250481.pdf>

18. DHS Countering Violent Extremism Grants. URL: <https://www.dhs.gov/cvegrants>

19. U.S. Department of Justice FY 2017 Budget Request. URL: <https://www.justice.gov/jmd/file/822376/download>

20. Laughland O. 'We cannot wait': experts urge US to fund fight against white extremism. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2019/aug/06/trump-fbi-far-right-domestic-terrorism>

21. Patel F., Lindsay A., DenUyl S. Countering Violent Extremism in the Trump Era. Brennan Center for Justice. URL: <https://www.brennancenter.org/analysis/countering-violent-extremism-trump-era>

22. O'Toole M. Trump officials have redirected resources from countering far-right, racism-fueled domestic terrorism. Los Angeles Times. URL: <https://www.latimes.com/politics/story/2019-08-05/trump-officials-have-redredirected-resources-from-countering-far-right-racism-fueled-domestic-terrorism>

23. Meleagrou-Hitchens A., Alexander A., Kaderbhai N. The impact of digital communications technology on radicalization and recruitment. Chatham House. URL: https://www.chathamhouse.org/publication/ia/literature-review-impact-digital-communications-technology-radicalization-and/INTA93_5_11_Meleagrou-Hitchens%20et%20al.pdf

24. Wahlstrom M., Tornberg A. Social Media Mechanisms for Right-Wing Political Violence in the 21st Century: Discursive Opportunities, Group Dynamics, and Co-Ordination, Terrorism and Political Violence. doi: 10.1080/09546553.2019.1586676

25. Jones S. The Rise of Far-Right Extremism in the United States. URL: <https://www.csis.org/analysis/rise-far-right-extremism-united-states>

26. Webster L. Dissenter and Gab: the controversial platforms with implications for 'free speech'. URL: <http://theconversation.com/dissenter-and-gab-the-controversial-platforms-with-implications-for-free-speech-113392>

27. Куренкова О. Як змінився тероризм у США після 11 вересня 2001-го. Hromadske. URL: <https://hromadske.ua/posts/yak-zminivsia-terorizm-u-ssha-pislya-11-veresnya-2001-go>

28. The United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech. 5 p. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/advising-andmobilizing/Action_plan_on_hate_speech_EN.pdf

29. The United States Code. URL: <https://uscode.house.gov/>

30. Ufficio Nazionale Antidiscriminazioni Razziali (UNAR). URL: https://equineteurope.org/author/italy_unar/

31. United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech. Detailed Guidance on Implementation for United Nations Field Presences. September, 2020. 5p. URL: [https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/UN%20Strategy%20and%20PoA%20on%20Hate%20Speech_Guidance%20on%20Addressing%20in %20field.pdf](https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/UN%20Strategy%20and%20PoA%20on%20Hate%20Speech_Guidance%20on%20Addressing%20in%20field.pdf)

32. USA Patriot ACT. URL: <https://www.congress.gov/107/plaws/publ56/PLAW107publ56.htm>

33. U.S. Code. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USCprelim-title18-section2331&num=0&edition=prelim>

34. Zusammenhalt durch Teilhabe. URL: <https://www.bmi.bund.de/DE/themen/heimat-integration/gesellschaftlicherzusammenhalt/zusammenhalt-teilhabe/zusammenhalt-teilhabe-node.html>

35. Антипенко В. Ф. Наукова школа міжнародної кримінології: актуальність, здобутки, перспективи. Держава і права: юридичні і політичні науки. 2015. Вип. 70. С. 207–226. URL:

https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/19782/1/Naukova_shkola_stattya%20Antypenko.pdf

36. Бабій А. Ю. Екстремізм як соціальне явище і правова категорія. Часопис Київського університету права. 2023. № 3. С. 296–302. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/517/492/>

37. Галицький І. В. Екстремізм в соціальних мережах: організаційно-правові заходи протидії. Альманах міжнародного права. 2014. Вип. 4. С. 74–83. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=amp_2014_4_11

38. Дітмар Мольтхаген. Правоекстремістські погляди в Німеччині. Правий екстремізм і толерантність: з досвіду України та Німеччини/Фонд ім. Фрідріха Еберта, Регіональне представництво в Україні та Білорусі. К.: Заповіт, 2008. С. 5–15. URL: <https://library.fes.de/pdffiles/bueros/ukraine/06708.pdf>

39. Ємельянов В. П. Терор і тероризм: співвідношення і розмежування. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2002. Вип. Спец. Вип. С. 105–110. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VKhnuvs_2002_Spets.vip._21

40. Єщенко М. Ерік Земмур: проросійський полеміст іде у президенти Франції. 30.11.2021. URL: https://lb.ua/world/2021/11/30/499825_erik_zemmur_prorosiyskiy_polemist.html

42. Ілляшенко А. В., Кияшко Ю. М. Інформаційний тероризм як злочинна діяльність міжнародного масштабу. Журнал східноєвропейського права. 2016.

- № 27. С. 94–100. URL: http://easternlaw.com.ua/wpcontent/uploads/2016/05/illiashenko_kiiashko_27.pdf
43. Канцір В. С. Тероризм як метод політичної боротьби (політичний тероризм). Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки: збірник наукових праць. 2015. № 824. С. 430–435. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2017/may/2424/vnulpurn201582471.pdf>
44. Колосков В. В. Законодавство України з питань боротьби з тероризмом та екстремізмом. Протидія проявам тероризму, сепаратизму, екстремізму та нелегальній міграції в сучасних умовах: стан, проблеми та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 жовтня 2016 р.). Дніпро: ДДУВС, 2016. С. 75–79. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/7513/1/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82_%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%84_2016%201.pdf
45. Кончаковська В. В., Кравчук А. С. Тероризм як злочинне явище: еволюція та заходи запобігання. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Економіка і право. 2016. Вип. 31. С. 128–135. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19042/Konchakovskaya_Kravchuk.pdf?sequence=1
46. Косілова О.І. Право на свободу об'єднання в політичні партії у ФРН: міжнародні стандарти, підстави втручання та рамки обмеження. Проблеми становлення правової демократичної держави. 2020. № 2. С. 3–8. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/2/3.pdf>
47. Лисак С. П. Розвиток понятійно-категоріального апарату державного управління в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1947>

48. Ліпкан В. А. Політичний екстремізм в Німеччині. GOAL. 2003. URL: <https://goal-int.org/politichnij-ekstremizm-v-nimechchini/>

49. Лук'янюк С. В. Поняття та сутність екстремізму. Юридичний електронний науковий журнал. 2021. №7. С. 230–233. URL: http://lsey.org.ua/7_2021/59.pdf

50. Майоров В. В. Розмежування терористської та екстремістської діяльності. GOAL. 2006. URL: <https://goal-int.org/category/publikacii/statti/2006/>

51. Мокляк В. В. Сучасний тероризм як соціальне явище: сутність та форми прояву / В. В. Мокляк. Проблеми законності. 2016. Вип. 135. С. 147–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_135_17